

**BİR EKO-OKUL ÖRNEĞİNDEN HAREKETLE SÜRDÜRÜLEBİLİR
BİR TOPLUM İNŞA ETMEDE OKUL YÖNETİCİLERİNE DÜŞEN
ROLLERE İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ**

Eftal Sng

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
EĞİTİM YÖNETİMİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ARALIK, 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren 1 (bir) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir

YAZARIN

Adı : Eftal

Soyadı : Süngü

Bölümü : Eğitim Yönetimi

İmza :

Teslim Tarihi : .../.../2023

TEZİN

Türkçe Adı: Bir Eko-Okul Örneğinden Hareketle Sürdürülebilir Bir Toplum İnşa Etmede Okul Yöneticilerine Düşen Rollere İlişkin Paydaş Görüşleri

İngilizce Adı: Stakeholders' Views on the Role of School Administrators in the Building of a Sustainable Society Through the Example of an Eco-School

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Eftal Söngü
İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Eftal SÜNGÜ tarafından hazırlanan “Bir Eko-Okul Örneğinden Hareketle Sürdürülebilir Bir Toplum İnşa Etmede Okul Yöneticilerine Düşen Rollere İlişkin Paydaş Görüşleri” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği /oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Fatih ŞAHİN

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Başkan: Doç. Dr. Zeki ÖĞDEM

Eğitim Bilimleri Bölümü, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi

.....

Üye: Doç. Dr. Emre SÖNMEZ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Tez Savunma Tarihi: .../.../2023

Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

TEŞEKKÜR

Bir Türk kadını olarak öncelikle Ulu Önderimiz Mustafa Kemal ATATÜRK'e, tezimin her aşamasında beni yüreklendiren ayrıca tecrübelerinden yararlanırken göstermiş olduğu hoşgörü ve sabrından dolayı değerli hocam Sayın Doç. Dr. Fatih ŞAHİN'e, Gazi Üniversitesi Eğitim Yönetimi Ana Bilim Dalında ders aldığım hocalarıma, yoluma ışık tutan meslektaşım Dr. Adem BAYİRLİ'ye, okulumun bilim dostu tüm yönetici ve öğretmenlerine sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ve son olarak tüm süreç boyunca beni destekleyen aileme çok teşekkür ederim.

Eftal SÜNGÜ

Ankara / 2023

**BİR EKO-OKUL ÖRNEĞİNDEN HAREKETLE SÜRDÜRÜLEBİLİR
BİR TOPLUM İNŞA ETMEDE OKUL YÖNETİCİLERİNE DÜŞEN
ROLLERE İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Eftal Söngü

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

Aralık 2023

ÖZ

Bu araştırmanın amacı; sürdürülebilir bir toplum inşa etmede okul yöneticilerine düşen rolleri paydaş görüşleri ışığında değerlendirmektir. Sürdürülebilir bir toplumun inşa edilmesinde okullara bazı görevler düşmektedir. Bu bağlamda araştırmada okul yöneticisi, öğretmen ve öğrenci velileri için oluşturulmuş ve sürdürülebilir bir toplum inşa etmede okul yöneticilerine düşen rolleri belirlemeyi amaçlayan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Formun geliştirilmesinde tez danışmanı ve araştırmacı ilgili alanyazından hareketle soru havuzu oluşturmuştur. Araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğinde önemli yer tutan uzman görüşüne başvurulmuştur. Araştırmada ayrıca sürdürülebilirlik bağlamında okulda gerçekleştirilen faaliyetler gözlemlenip raporlanmıştır. Araştırmanın hedef evreninde, Ankara ili Gölbaşı ilçesinde eko-okul sertifikası olan bir özel okul seçilmiştir. Çalışma grubunda 12 öğretmen, 12 öğrenci velisi ve 6 okul yöneticisi yer almıştır. Verilerin analizinde tematik içerik analizi tekniğine başvurulmuştur. Manuel olarak veri çözümlemesi yapıp görüşme içeriklerinden tematik kodlar oluşturulmuştur. Araştırmada, eğitim programlarının merkezi yönetim tarafından belirlenmesinin okulun özgün bağlamıyla örtüşmeyen yönleri bulunduğu, okul yöneticilerinin geleceğe yönelik bir düşünme şekliyle hareket etmeleri gerektiği, aynı zamanda olumlu bir okul iklimi inşa etmeye çalışmaları ve bunu yaparken paydaşların da okuldaki karar alma süreçlerine dahil edilmeleri gerektiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler : Eko-okul, sürdürülebilir toplum, okul yöneticisi, okul paydaşları

Sayfa Adedi : xiii + 57

Danışman : Doç. Dr. Fatih ŞAHİN

STAKEHOLDERS' VIEWS ON THE ROLE OF SCHOOL ADMINISTRATORS IN THE BUILDING OF A SUSTAINABLE SOCIETY THROUGH THE EXAMPLE OF AN ECO-SCHOOL

(M.S. Thesis)

Eftal Sng

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

December 2023

ABSTRACT

The aim of this study is to evaluate the roles of school administrators in building a sustainable society in the light of stakeholder views. Schools have some duties in building a sustainable society. In this context, semi-structured interview forms created for school administrators, teachers and parents of students and aiming to determine the roles of school administrators in building a sustainable society were used in the research. In the development of the form, the thesis advisor and the researcher created a question pool based on the relevant literature. Expert opinion, which has an important place in the validity and reliability of the research, was consulted. In the research, the activities carried out in the school in the context of sustainability were observed and reported. In the target population of the research, a private school with eco-school certificate in Gölbaşı district of Ankara province was selected. The study group consisted of 12 teachers, 12 student parents and 6 school administrators. Thematic content analysis technique was used to analyse the data. Data were analysed manually and thematic codes were created from the interview contents. In the research, it was concluded that the determination of education programmes by the central administration has aspects that do not overlap with the unique context of the school, school administrators should act with a future-oriented way of thinking, at the same time, they should try to build

a positive school climate and while doing this, stakeholders should be included in the decision-making processes in the school.

Key Words : Eco-school, sustainable society, school administrator, school stakeholders

Page Number : xiii + 57

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Fatih ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI.....	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ	v
İÇİNDEKİLER.....	ix
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	3
Araştırmanın Önemi.....	4
Sayıtlar	4
Sınırlılıklar.....	4
Tanımlar.....	5
BÖLÜM II.....	6
KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	6
Sürdürülebilirlik Kavramı	6

Sürdürülebilirliğin Boyutları	9
Ekonomik Sürdürülebilirlik.....	9
Çevresel Sürdürülebilirlik.....	10
Sosyal Kapsayıcılık.....	10
Sürdürülebilir Gelişme Odaklı Eğitim (SGE)	10
Örgütsel Sürdürülebilirlik.....	13
Örgütsel Sürdürülebilirlik Modelleri	14
Sürdürülebilir Liderlik.....	15
Eko-Okullar Programı.....	17
Eko-Okul Programının Faydaları	18
Eko Okul Programının Gerekleri.....	18
BÖLÜM III	19
YÖNTEM.....	19
Araştırmanın Modeli	19
Çalışma Grubu	20
Gözlemci Araştırmacının Rolü	20
Veri Toplama Araçları	22
Verilerin Toplanması	23
Verilerin Analizi	23
BÖLÜM IV	25
BULGULAR VE YORUM	25
BÖLÜM V	39
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	39
Tartışma	39
Sonuç	42

Öneriler	43
Uygulayıcılar için Öneriler	43
Araştırmacılar için Öneriler	43
KAYNAKLAR.....	45
EKLER	53
EK 1. Görüşme Formu	54
EK 2. Etik Kurul Belgesi	56

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. <i>Sürdürülebilir Liderliğin Yedi İlkesi</i>	16
Tablo 2. <i>Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler</i>	21
Tablo 3. <i>Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler</i>	21
Tablo 4. <i>Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler</i>	22
Tablo 5. <i>Sürdürülebilir Toplum ve Bileşenlerine İlişkin Katılımcı Görüşleri</i>	25
Tablo 6. <i>Ekonomik Kalkınmada Okul Yöneticilerine Düşen Görevlere İlişkin Katılımcı Görüşleri</i>	27
Tablo 7. <i>Çevresel Sürdürülebilirlikte Okul Yöneticilerine Düşen Görevler</i>	32
Tablo 8. <i>Sosyal Kapsayıcılıkta Okul Yöneticilerine Düşen Görevler</i>	36
Tablo 9. <i>İyi Yönetişimde Okul Yöneticilerine Düşen Görevler</i>	37

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Atık kutuları	29
Şekil 2. Az su ile oluşturulan sera prototipi	30
Şekil 3. Yenilenebilir kaynaklarla bitkilerin yetiştirilmesi	30
Şekil 4. Bilim şenliği	31
Şekil 5. İklim grevi	34
Şekil 6. İklim grevi	34

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde, araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, sınırlılıklarına, varsayımlarına ve araştırma ile ilgili tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Bugünümüz ve yarınımız doğal kaynaklarımızın verimliliğine ve onların etkili bir biçimde kullanılmasına bağlıdır. Doğal kaynaklarımızın sonsuz olmadığını bilmek ve yarınlarımızı inşa etmede sürdürülebilirlik ilkesi tüm bileşenleriyle karşımıza çıkmaktadır. Sürdürülebilirlik, insan ve doğa arasında kurulacak bir dengenin devamlılığıyla mümkündür. Sürdürülebilirlik kavramını küresel bağlamda ilk olarak Birleşmiş Milletler bünyesinde bulunan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu’nun hazırlamış olduğu 1987 yılında yayımlanan “Ortak Geleceğimiz” adlı raporda görülmüştür. Bu raporda küreselleşme ile hızlanan sanayileşme, kaynakların düzensiz kullanımı ve özellikle nüfus artışından kaynaklanan sorunlara yer verilmiştir. Bu rapor sayesinde sürdürülebilirlik kavramı, somut örnekleriyle hem küresel hem de ulusal ölçekte gündeme gelmiştir.

Sürdürülebilir gelişmenin üç temel unsuru bulunmaktadır. Bunlar; ekonomik, ekolojik ve sosyolojik unsurlardır (Birleşmiş Milletler [BM], 2000). Sürdürülebilir bir toplumun inşa edilebilmesi bu üç temel unsurun karşılıklı olarak gelişmesine bağlıdır. Sürdürülebilir bir gelişme anlayışında hem ekonomik göstergelerin hem de çevre unsurlarının bir araya getirilmesi aynı zamanda da bu unsurların merkezinde insan odaklı bir bakış açısına ihtiyaç duyulmuştur. Bu unsurların yanına sürdürülebilir gelişme odaklı yaklaşıma bir prensip olarak kültürel çeşitlilik de ilave edilmiştir (Birleşmiş Milletler [BM], 2001). Bu anlayışla toplumların ilerlemesinin yalnızca ekonomik gelişmelere dayandırılmaması, ekonomik

olarak kalkınmanın çevresel ve sosyolojik unsurlardan bağımsız düşünülmemesi, aynı zamanda kültürel çeşitliliğin de sürdürülebilir gelişmede önemli bir unsur olduğu dile getirilmiştir. Bozlağan (2002) sürdürülebilir gelişmenin merkezinde insan faktörünün olduğu sosyal ve ekonomik unsurların yanı sıra yaşamı bir bütün olarak gören sürecin hem devamlılık hem de gönüllülük esasına dayandırıldığını, bu aşamada bireylerin de katılımcı bir özellik gösterdiğini özetlemiştir. Sürdürülebilir gelişme bireysel ve toplumsal alanda birlikte hareket edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır (Sterling, 2014). Sürdürülebilir gelişme, ulusal unsurların ötesinde dünya vatandaşlığını ön plana çıkaran sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel dengelerin bir arada düşünüldüğü bir sistem olarak karşımıza çıkmaktadır.

Yirmi birinci yüzyıl başlarından itibaren gerek devletler gerekse sivil toplum kuruluşları gelecek nesillerin de sağlıklı bir şekilde yaşamaları için çağ insanının bulunduğu dönemde neler yapması veya yapmaması, nasıl yaşanması gerektiğine odaklanmaya başlamıştır. Bu sürecin devamında toplantılar yapılmış ve yol haritaları hazırlanmıştır. Bu nedenle 21. yüzyılın en temel kavramlarından biri olan sürdürülebilirlik öncesinde ekonomi ve çevre boyutlarında ele alınırken günümüzde sosyoloji, yönetim ve organizasyon, eğitim bilimleri gibi sosyal bilimlerde de incelenen bir kavram olmuştur (Gummerson, 2014; Hargreaves, 2007; McAdams, 1997).

Sürdürülebilirlik kavramı gün geçtikçe eğitim bilimleri alanında önem kazanmaktadır. Toplumların içinde yaşadıkları çevre ve çevresel faktörler bulundukları sosyoekonomik durumlardan bağımsız olarak düşünülemez. Bu bağlamda bireyin farkındalığının artırılması için eğitimin bütün bileşenlerine odaklanmaya ve bu alanda eğitim politikaları oluşturulmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu alanda yapılacak düzenlemeler Sürdürülebilir Gelişme Odaklı Eğitim (SGE) anlayışının gelişmesine ve yayılmasına katkı sağlayacaktır (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2008).

2002 yılında Johannesburg’da düzenlenen Dünya Zirvesi’nde, Birleşmiş Milletler tarafından SGE Dönemi (UN Decade of Education for Sustainable Development) olarak ilan edilmesiyle birlikte (International Institute for Sustainable Development [IISD], 2012; OECD, 2008; United Nations [UN], 2002), sürdürülebilirlik kavramı eğitimin gündemine alınmış, aynı zamanda tüm bileşenleriyle değerlendirilen bir konu haline gelmiştir. Bu bağlamda özellikle gelişmiş ülkeler eğitim programlarına sürdürülebilirliği dâhil etmişlerdir. Türkiye’de ise sürdürülebilirlik ders içeriklerinde ele alınmakta aynı zamanda öğretmenlerin öğrencilerde farkındalık geliştirme çabaları bulunmaktadır. Buna rağmen konunun okulun

bütünlüğü içerisinde yönetsel bağlamda ele alınmasının gerekli olduğu iddia edilebilir. Kavram okul paydaşları içerisinde ele alınmalıdır. Paydaşların rollerinin neler olduğu problemi aydınlatacak temel unsurlardan biri olacaktır.

İnsanoğlunun doğayı tahrip etmesinin ve kaynakların sorumsuzca kullanılmasının ve bu nedenle doğaya verdiği zararın yine ancak insan tarafından telafi edilebileceği gerçeğinin anlaşılmasıyla bu doğrultuda bireylerde bilişsel, duyuşsal ve davranışsal değişikliği yaratmanın başlıca yolu eğitim olarak görülmüştür (Özdemir, 2022). İnsanın doğanın bir parçası olarak ona iyi davranması doğayla uyumlu hale gelebilmesi için çok yönlü dönüşümün önünü açabilecek sürdürülebilirlik eğitiminin genişlemesi gerekmektedir (Özdemir, 2023).

Yapılan alan yazın incelemelerinde okul yöneticilerinin sürdürülebilir liderlik davranışlarını ortaya koyan araştırmaların (Aktepe ve Girgin, 2009; Horak, Arya ve İsmail, 2018; Kestane, 2016; Yüksel, 2019) az ve görece çoğunlukla nicel araştırma yöntemi kullanılarak yapıldığı görülmüştür. Araştırmada 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren Eko-Okul Programını uygulayan bir özel okulda öğretmenlerin, okul yöneticilerinin ve öğrenci verilerinin görüşlerine başvurularak okul yöneticilerinin sürdürülebilirlikteki rollerini ortaya koymak amaçlanmaktadır. Bu araştırmada “Eko-Okul Programının da doğasına uygun olarak okul yöneticilerinin sürdürülebilir bir toplum inşa etmek için okullarda sergiledikleri sürdürülebilir liderlik davranışları nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, sürdürülebilir bir toplum inşa etmede okul yöneticilerine düşen rolleri farklı okul paydaş görüşleri doğrultusunda ele almaktır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Sürdürülebilir toplumun bileşenleri nelerdir?
- 2) Okul yöneticisinin toplumun ekonomik kalkınmasındaki rolü nedir?
- 3) Okul yöneticisinin çevresel sürdürülebilirlikte rolü nedir?
- 4) Okul yöneticisinin sosyal kapsayıcılıktaki rolü nedir?
- 5) Okul yöneticisinin iyi yönetimdeki rolü nedir?

Araştırmanın Önemi

Tartışılan bilgiler ışığında eğitim kurumlarında sürdürülebilirliğin varlığı ve uygulanabilirliği problem durumu olarak ele alınmıştır. Gerek yurt içi gerekse yurt dışı alan yazında yapılan çalışmalar incelendiğinde görece çoğunluğun nicel araştırma yöntemleri ile yapıldığını tespit edilmiştir. Bu çalışmada sürdürülebilirliğin doğasını ortaya koymak için derinlemesine analizler yapılmaya imkân sağlayan nitel araştırma yöntemlerinden tekli durum çalışması yapılmıştır. Araştırmanın sürdürülebilirliğe yönelik etkinlikleriyle ön plana çıkan ve Eko-Okul ağı içerisinde yer alan bir okulda gerçekleştirilmiş olması sürdürülebilirlikte okulun, özellikle okul yönetiminin önemini ortaya koymak açısından önemli görülmektedir.

Okullar, geçmişlerinden aldıkları güçle geleceğe emin adımlarla ilerlemeyi hedefleri arasına almakta, bunları da vizyon ve misyon ifadelerinde net şekilde ifade etmektedir. Sağlıklı ve düzenli bir toplumun temin edilmesinde okulların sorumluluğu yadsınamaz bir gerçekliktir. Öyle ki okullar hem sürdürülebilirliğin uygulandığı hem de öğretildiği örgütlerdir. Bu açıdan bu örgütlerin yönetilmesinden birincil düzeyde sorumlu olan okul yöneticileri ve aynı zamanda okuldaki diğer paydaşların da sürdürülebilirliğe yönelik görüşleri kritik öneme sahiptir. Bu araştırma hem uygulayıcı hem de karar alıcı pozisyonundaki okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin görüşlerinin incelenerek Eko-Okul Programını uygulayan okullarda sürdürülebilirlik çalışmalarının gerekliliği konusunda merkez teşkilata (Bakanlığa) veri temin etme açısından öneme sahiptir.

Sayıtlar

Araştırmanın temel sayıtları şunlardır:

1. Görüşme formuna yöneticiler, öğretmenler ve öğrenci velileri içtenlikle cevap vermiştir.
2. Kullanılan ölçme aracı (yarı yapılandırılmış görüşme formu) belirlenen araştırma konusunu tespit etmekte kullanışlıdır.

Sınırlılıklar

Araştırma 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Ankara ili Gölbaşı ilçesindeki özel bir ortaokulda çalışan okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenci velilerinin görüşleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Sürdürülebilirlik: “Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların da kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin karşılamak” (Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu, 1992).

Sürdürülebilir Liderlik: Sürdürülebilirliğin sosyal, ekonomik, çevresel unsurlarını bir örgüt ve toplum bağlamında yorumlayan, sürdürülebilirlik görüşlerine başarılı bir şekilde hâkim olmayı teşvik eden bireylere, gruplara ve kuruluşlara karşı yükümlülükleri olan bir liderliktir (Šimanskienė ve Župerkienė, 2014).

Eko-Okul: Okul öncesi ile ilk ve ortaokullarda çevre bilinci, çevre yönetimi ve sürdürülebilir kalkınma eğitimi vermek için uygulanan okullardır (Eko Okullar, 2023).

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde kavramsal çerçeve ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Sürdürülebilirlik Kavramı

Sürdürülebilirlik kavramı, ilk olarak ormancılık sektöründen türetilmiştir. Yeni büyümekte olan ormanın verdiği ürünlerden daha fazlasını hasat etmeme anlamına gelmektedir. Sürdürülebilirlik için kullanılan Almanca terim olan “Nachhaltigkeit” kelimesi ilk kez 1713'te bu anlamda kullanılmıştır (Kuhlman ve Farrington, 2010). Carlowitz'ın “Lyra” adlı kitabında sürdürülebilirlik kavramı “Nachhaltend” veya “Nachhaltig” (uzun ömürlü olma) olarak, Fransızcada “Durabilité” (dayanıklılık) ve Flemenkçede ise “Duurzaamheid” ve “Duurzaam”dan (sürdürülebilir) anlamsal ifadesini bulmuştur (Haris ve Hofer, 2009). Doğal kaynakların gelecek için korunmasına yönelik endişe çok eskidir, nitekim Paleolitik çağda avcılarının, avlarının soyunun tükeneceğine yönelik endişe ile ilk çiftçilerin topraklarının veriminin sürdürülmesine yönelik endişeleri bunlardan bazılarıdır. İnsanlık ve doğa arasındaki ilişkiler iki karşıt görüşü barındırmaktadır. Bunlardan birincisi doğayla ahenk ve uyumu vurgulayan görüş, ikincisi ise doğayı fethedilecek ve ele geçirilecek bir şey olarak gören görüştür (Kuhlman ve Farrington, 2010).

Sürdürülebilirliğin küresel düzeyde tanınmasına ve anlamsal ifadesini bulmasına yol açacak gelişmeler 1970'li yıllara dayanmaktadır. Nitekim 1972 yılında İsveçre Stockholm'de İnsan Çevresi Konferansı düzenlenmiş ve bu konferans çevre konularına odaklanan ilk uluslararası konferans olmuştur. Bu konferansta çevre ve kalkınma arasındaki ilişkiler vurgulanmıştır. Bu konferansın en önemli sonuçlarından biri de ulusların ve halkların, gelecek nesilleri riske atmaksızın yaşam kalitelerini arttırmayı sağlayarak ve bilgilendirerek çevreye özen

göstermelerini sağlamak ve sürdürülebilir bir yaşamda onları birlikteliğe teşvik etme misyonuna sahip olan Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın (United Nations Environmental Program [UNEP]) oluşturulmasıdır. Stockholm'deki bu konferansın etkililiği sınırlı olmuştur, çünkü çevrenin korunması ve kalkınma ihtiyacı, özellikle gelişmekte olan ülkelerde rakip ihtiyaçlar olarak görülmesinden dolayı iki unsur ayrı bir şekilde ele alınmıştır. Kısacası çevresel endişeler, kalkınma politikalarına ve planlarına somut bir şekilde entegre edilememiştir. 1983 yılında ise BM Genel Kurulu, Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nu oluşturmuştur. Bu komisyonun ilk başkanının Gro Harlem Brundtland olması sebebiyle “Brundtland Komisyonu” olarak da bilinen bu komisyon, 1987 yılında “Ortak Geleceğimiz” başlıklı bir rapor (Brundtland raporu) yayımlamıştır. Bu rapor sürdürülebilir kalkınmaya yönelik önemli bir tanımlamayı literatüre kazandırmıştır: “Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneğinden ödün vermeden günümüzün ihtiyaçlarını karşılayan kalkınmadır.” şeklinde tanımlanmıştır. Bu tanım iki temel kavramı içermektedir. Birincisi, öncelik verilmesi gereken ve dünyadaki yoksulların gereksinimlerinin karşılanması ile ilgili olan ihtiyaçlar kavramı; ikincisi ise çevrenin ve doğanın günümüz ve gelecek ihtiyaçlarını karşılama yeteneği üzerine empoze edilen sınırlamalar fikridir. Sonuç olarak bu rapor ile birlikte sürdürülebilir kalkınma kavramı doğmuştur (Paul, 2008).

Sürdürülebilirlik kavramı özellikle ekonomistler için önem teşkil etmektedir; çünkü kaynakların azlığı bu bilim dalı için önemli bir endişe kaynağı olmuştur. Örneğin Thomas Malthus, 1798'de mevcut tarım arazilerinin büyüyen nüfusu besleyememesi nedeniyle kitlesel açlıkla ilgili teorisini yayınlamıştır. Bir diğer teori, bugün halen geçerliliğini koruyan, yenilenemeyen kaynaklardan en iyi şekilde yararlanma oranına ilişkin teoriyi 1931'de Amerikalı ekonomist Harold Hotelling formüle etmiştir. Konuyla ilgili bir diğer rapor ise küresel kamu politikalarına dikkati çeken, hayatta kalmamızı sağlayan pek çok doğal kaynağın bir veya iki nesil sonra tükeneceğini öngören Roma Kulübü'nün raporudur. Daha sonraki yıllarda Brundtland Raporu olarak bilinen 1987 tarihli BM Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun raporu yaklaşmakta olan kıyametten çıkmanın yolunu gösterdiği için memnuniyetle karşılanmıştır. Sürdürülebilirlik kavramının bugün yaygın olarak kabul görmesinin sağlayan şey bu rapor olmuştur. Bu anlamda çevresel kaygılar önemli olmakla birlikte temel argüman, kuşaklar arası eşitlik bağlamında refahı sağlamaktır (Kuhlman ve Farrington, 2010).

Yeni küresel hedeflerin merkezinde sürdürülebilirlik oldukça önemli bir yer edinmiş olup yaşanan ekonomik, çevresel ve toplumsal kaygıların dünya üzerinde yaşayan tüm insanları ilgilendirdiği vurgusu ile yola çıkılmıştır. Sürdürülebilir kalkınmanın yalnızca ekonomik göstergelerle ilgili olmadığı temel insani gereksinimleri, iklim değişikliğini, çevrenin korunmasını, barışı ve temel hak ve özgürlükleri yeni bir perspektifle değerlendirmeyi ön görüyor. Dünya sürdürülebilir kalkınma söylemini, 2030'da Daha İyi Bir Dünya Vizyonu üzerinden kurmayı hedefliyor. Küresel gündemin yeni hedefleri olarak da tanımlanan 2030'un 17 temel amacı şunlardır (Birleşmiş Milletler, 2023):

1. Hedef: Her tür yoksulluğu, nerede olursa olsun sona erdirmek.
2. Hedef: Açlığı bitirmek, gıda güvenliğini sağlamak, beslenme imkânlarını geliştirmek ve sürdürülebilir tarımı desteklemek.
3. Hedef: İnsanların sağlıklı bir yaşam sürmelerini ve herkesin her yaşta refahını sağlamak.
4. Hedef: Herkesi kapsayan ve herkese eşit derecede kaliteli eğitim sağlamak ve herkese yaşam boyu eğitim imkânı tanımak.
5. Hedef: Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak ve kadınların ve kız çocuklarının toplumsal konumlarını güçlendirmek.
6. Hedef: Herkes için temiz suya ve sağlığa uygun yaşam koşullarına sürdürülebilir erişimin sağlanması.
7. Hedef: Herkes için erişilebilir, güvenilir, sürdürülebilir ve modern enerji sağlamak.
8. Hedef: Sürdürülebilir ve kapsayıcı ekonomik kalkınmayı sağlamak, tam ve üretici istihdamı ve insan onuruna yakışır işleri sağlamak.
9. Hedef: Dayanıklı altyapı inşa etmek, sürdürülebilir ve kapsayıcı sanayileşmeyi ve yeni buluşları teşvik etmek.
10. Hedef: Ülkelerin içinde ve aralarındaki eşitsizlikleri azaltmak.
11. Hedef: Kentleri ve insan yerleşim yerlerini herkesi kucaklayan, güvenli, güçlü ve sürdürülebilir kılmak.
12. Hedef: Sürdürülebilir tüketimi ve üretimi sağlamak.
13. Hedef: İklim değişikliği ve etkileri ile mücadele için acil olarak adım atmak.

14. Hedef: Okyanusları, denizleri ve deniz kaynaklarını sürdürülebilir kalkınma için korumak ve sürdürülebilir şekilde kullanmak.
15. Hedef: Karasal ekosistemleri korumak, restore etmek ve sürdürülebilir kullanımını sağlamak, ormanların sürdürülebilir kullanımını sağlamak, çölleşme ile mücadele etmek, toprakların verimlilik kaybını durdurmak ve geriye çevirmek ve biyoçeşitlik kaybını durdurmak.
16. Hedef: Sürdürülebilir kalkınma için barışçıl ve herkesi kucaklayan toplumları teşvik etmek, herkesin adalete erişimini sağlamak, her seviyede etkin, hesap verebilir ve kucaklayıcı kurumlar inşa etmek.
17. Hedef: Sürdürülebilir kalkınma için küresel ortaklığın uygulama araçlarını güçlendirmek ve küresel ortaklığı yeniden canlandırmak.

Sürdürülebilirliğin Boyutları

Sürdürülebilir kalkınma önceleri ekonomik, sosyal ve çevresel yönleri ile ayrı ayrı boyutlarda incelenirken, üç boyutun dengede ve kesiştiği bir noktada sürdürülebilirliğin mümkün olacağını söyleyen Brundtland Raporundan sonra farklı bir boyut kazanmıştır. Daha sonraları, dünyayı koruma, yoksullukla mücadele gibi konularda eylem çağrısı niteliğinde olan sürdürülebilir kalkınma hedeflerinden sonra, tüm boyutların iç içe olduğu anlayış ortaya çıkmıştır (Madu ve Kuei, 2012).

Ekonomik Sürdürülebilirlik

Sürdürülebilirlik olgusunun örgütlerin ekonomik büyümesi üzerinde olumlu bir etkisi bulunmaktadır. Kurumların, çeşitli ekolojik sorunlar ortaya çıktığında ani düzeltici önlemler almaları, bu kurumlar üzerinde yıkıcı etkiler bırakabilmektedir. Bu nedenle kurumların potansiyel tehlikeleri önleyebilmeleri için uzun dönemli stratejik sürdürülebilir programlar uygulamaları gerekmektedir. Bu doğrultuda sürdürülebilirlik sürecinin temel hedeflerinden biri de uzun dönemli finansal performansı sağlamaktır. Çünkü sürdürülebilir uygulamalar, uzun vadede ekonomik olmalı ve aynı zamanda üretken süreçler açısından katalizör görevi görmelidir. Örgütlerin sürdürülebilirlik uygulamalarına yönelik sapmaları, bu kurumlar açısından yüksek maliyetler ve düşük verimlilik getirebilmektedir ve aynı zamanda örgütler açısından hayati tehlike yaratabilmektedir (Madu ve Kuei, 2012).

Çevresel Sürdürülebilirlik

Dünya sisteminin en önemli sorunlarından biri kuşkusuz insanoğlunun varlığını ve yaşamını garanti eden doğal kaynakların nasıl korunacağıdır. Bu kaynakların korunmasına yönelik olarak sürdürülebilir bir biçimde örgütlerin veya kurumların;

1. Atıklarını en aza indirmeye çabalamaları,
2. Yeni ve çevresel teknolojilerin geliştirilmesi,
3. Yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanarak düşük karbon salınımı,
4. Alternatif enerji kaynaklarının kullanılması,
5. Tedarik zincirleri ve doğa arasındaki uyumu teşvik etmek,
6. Çevreyi korumanın etkili yollarını bulmak,
7. Hesap verebilirlik ve süreç değişimi gibi ilkeler yoluyla üreticilerin sorumluluklarını güçlendirmek gibi sürdürülebilirliğe doğru adımlar atması gerekmektedir.

Sosyal Kapsayıcılık

Sürdürülebilirlik sadece çevresel ve ekonomik çerçevelerde değil aynı zamanda sosyal anlamda da önemli sorumlulukları kapsamaktadır. Bu sosyal sorumluluklar, kurumsal vatandaşlık ve hayırseverlik, iş gücü uygulama göstergeleri, beşerî sermaye gelişimi, sosyal raporlama, yeteneklerin korunması gibi çeşitli unsurları içermektedir. Örgütler açısından, çalışanların sosyal ihtiyaçlarını ve kaygılarını gidermekten daha da öte derin anlamlar taşımaktadır. Sosyal sorumluluk fonksiyonlarına sahip olan bir kurum, kendisini topluma kaynak yaratmaya ve yaşam kalitesini iyileştirmeye, zarardan kaçınmaya, doğru olanı yapmaya ve adil olmaya konumlandırmıştır.

Sürdürülebilir Gelişme Odaklı Eğitim (SGE)

SGE odağına bireylerin südürebilir kalkınma bilincini kazanmasını aynı zamanda bu bilinci eyleme ve beceriye dönüştürebilmeleri için eleştirel düşünme, gelecekteki yaşanabilecek olumsuzlukları öngörebilme ve karar verebilme yeterliliği edindiren öğrenme yöntemlerinin işe koşulduğu bir yaklaşımdır (UNESCO, 2014). Sürdürülebilirlik ve eğitim birbiriyle doğrudan bağlantılı iki olgudur. Eğitim ve sürdürülebilirlik ilişkisine yapılan vurguyla birlikte alan yazında, çevre eğitimi, ekolojik öğrenme, sürdürülebilirlik eğitimi,

sürdürülebilirlik okuryazarlığı, sürdürülebilir pedagoji, sürdürülebilirlik için eğitim, çevre için eğitim pedagoji, doğa eğitimi gibi birçok kavram ortaya çıkmıştır. Bu kavramların temelinde sürdürülebilir bir gelecek inşa etmede eğitim-öğretim faaliyetlerinin rolünü vurgulamaktadır (Bourn, 2008; Lozano, Barreiro-Gen, Lozano ve Sammalisto, 2019).

SGE yaklaşımı, sürdürülebilir bir yaşam biçiminin nasıl olması gerektiğiyle ilgili bireyin gerekli bilgiyi edinmesini ve toplumsal gelişimin gerçekleşmesini hedeflemektedir. Bu amaç doğrultusunda eğitim-öğretim kalitesinin artırılması, toplumun bütün birimleri arasında sürdürülebilir gelişme odaklı bilgi ve tecrübelerin paylaşılması gibi etkinlikleri içermektedir (UNESCO, 2013).

Özdemir (2007), SGE yaklaşımına göre ilkeler; ulusal ve uluslararası, disiplinlerarası çalışmalar, bütüncül bakış açısı, sürengenlik, kapsayıcılık, yenilikçi öğrenme, doğaya uyum ve uygunluk olarak belirlenmiştir. Thomas'a (2009) göre ise, eleştirel düşünme yaklaşımı sürdürülebilirlik eğitiminin en temel unsurlarından biridir. Eğitimin yalnızca bilgi aktarımını içeren yaklaşımının yerine öğrenme alanlarına ve süreçlerine odaklanması gerektiği ön plana çıkarılmıştır. Eğitimde, sorunlara farklı çözümler üretebilme, eleştirel düşünme, bireye farkındalık kazandırmak aynı zamanda da bireyde davranış değişikliği yaratmak hedeflenmiştir (Şengül, 2001). Geleceğe dönük sürdürülebilir bir toplum inşa etmede en önemli araçlardan biri de SGE'nin özellikle gelişmiş ülkelerde kabul gördüğü ve ülkelerin eğitim politikalarına yansıdığı ve birçok kültürde birtakım uygulamalarının olduğu söylenebilir.

Dünya Zirvesi'nin akabinde yayımlanan Birleşmiş Milletler Raporu'nda eğitim-öğretim faaliyetlerine sürdürülebilir gelişmenin nasıl dâhil edilebileceği ile ilgili olarak eylem planı belirlendi (UN, 1992). 2002 yılında Birleşmiş Milletler, 2005–2014 yıllarını SGE Dönemi olarak deklare etmiştir (UN, 2002). Bu sayede yalnızca günümüz odaklı değil gelecek nesillerin de yaşam kalitesini etkileyecek bakış açısıyla gerekli planlamaların yapılması gerektiği üzerinde durulmuştur. Sürdürülebilir bir gelecek için insan odaklı yaklaşımın temeline eğitim öğretim olduğu da işaret edilmiştir (UNESCO, 2005). UNESCO'nun 2007 raporunda, SGE Dönemi ile “sürdürülebilir gelişmenin doğasında var olan değerlerin, eylemlerin ve ilkelerin eğitim ve öğretimin bütün biçimlerine dâhil edilmesinin hedeflendiği” belirtilerek (UNESCO, 2007) sürdürülebilirlik eğitimin her alanında odak noktasına alınması işaret edilmiştir.

SGE'nin uluslararası ölçekte en temel öncelik olduğu bu aşamada eğitimde sürdürülebilir hedeflerin ilerlemenin önemli bir koşulu olduğu 2015 sonrası için de vurgulanmıştır (UNESCO, 2013). BM'nin 2014 raporunda, eğitimin amaç olmaktan ziyade araç olduğu birçok alanda köprü vazifesi kurabileceği ve ulaşılmak istenen hedeflerdeki rolüne değinilmiştir (UN, 2014). New York'ta 2015'te düzenlenen zirveye katılımın oldukça yüksek olduğu nesillerin refah bir yaşam sürebileceği bir dünyanın SGE faaliyetlerinin devam etmesi ile mümkün olabileceği öngörülmüştür.

BM, 2015 yılında 2030 Gündemi ve 17 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefinin uygulamaya konulmasıyla birlikte "2030'a kadar tüm öğrencilerin, diğerlerinin yanı sıra sürdürülebilir kalkınma ve sürdürülebilir yaşam tarzları için eğitim, insan hakları, toplumsal cinsiyet eşitliği, barış ve şiddetsizlik kültürünün teşvik edilmesi, küresel vatandaşlık ve kültürel çeşitliliğin ve kültürün sürdürülebilir kalkınmaya katkısının takdir edilmesi de dahil olmak üzere sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmek için gereken bilgi ve becerileri edinmelerini sağlamak" olarak belirlenmiştir (Ferrer- Estévez ve Chalmeta, 2021).

BM 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) gündemi, çevresel sınırlar içerisinde kapsayıcı eşitlik, adalet ve refahın olduğu bir gelecek öngörmekte ve Hedef 4'te belirtildiği üzere eğitime önemli bir vurgu yapmaktadır. Hedef 4.7'de eğitim için bir hedef olarak sürdürülebilirlik ile birlikte eğitim, diğer Hedeflere ulaşmak için bir araç olarak kabul edilmektedir (Kioupi ve Voulvoulis, 2019).

Dünya, iklim, eşitsizlik ve hastalık gibi öğrencilerin geleceklerini yıkıcı bir şekilde etkileyecek krizlerle karşı karşıya. Bu krizler çok gerçek sonuçları olan küresel felaketlerin yoğunlaşacağına da işaret etmektedir. Gezegenin karşı karşıya olduğu krizlerin, birçok kişinin hayatta kalmasına ve mutluluğuna zarar veren sistem çıkarlarına hizmet eden bilginin egemenliğinden kaynaklanmaktadır. Bu kasvetli tabloya rağmen, eğitim liderliği potansiyel olarak son derece etkilidir ve umudu temsil etmektedir. Geleceğin vatandaşlarının gezegensel sorunlarla kolektif olarak mücadele edebilmeleri için gerekli olan küresel düşünceyi ve özneler arasılığı kolaylaştırmak için ideal bir konuma sahiptir (Gardner ve McTaggart, 2022).

Sürdürülebilir kalkınmanın hedeflendiği okullarda öğretmenlerin okul organizasyonlarını daha yüksek kalite ve tutarlılığa sahip olarak algıladıklarını ve uygulamada öğretimi ve pedagojik çalışmaları destekleme potansiyelinin daha yüksek olduğunu göstermektedir (Timm ve Barth 2021).

Sürdürülebilir kalkınma hedeflerini desteklemek için okul toplumunu bir bütün olarak ele alınırken okul liderlerinin rolleri göz ardı edilemez. Okul liderleri okulun ruh halini ve

vizyonunu belirler ve bu durum okul iklimini etkiler. Okul liderleri, eğitimde değişimin hayata geçirilmesinde birincil aktörler olarak görülmektedir. Sürdürülebilir kalkınma sorunlarının üstesinden gelmek için eğitimi dönüştürme başarısının çoğu, okul liderinin okul topluluğu ile etkili bir şekilde iletişim kurma ve personel ile öğrencilerin bağlılığını kazanma becerisine bağlı olacaktır (Mogaji ve Newton, 2020).

Örgütsel Sürdürülebilirlik

Örgütlerin sürdürülebilirlik kavramı 1970’lerde işverenlerin çalışanlara yaptıkları ödemelerdeki sosyal fayda hakkındaki konularla ilgili olarak gündeme gelirken 1980’lerde ise daha çok yaşanan doğal afetlerden ve çevresel sorunların ele alınmasıyla ortaya çıkmıştır. Günümüzde ise artık ulusal ve uluslararası ölçekte örgütlerin reklamlarda kullanılan bir unsur haline gelmiştir (Székely ve vom Brocke, 2017). Bu nedenle, daha öncesinde sürdürülebilirlik örgütlerin sosyal, ekonomik ve çevresel sorunlarını konu edinirken artık gitgide odak noktasına var olma unsurunu aldığı söylenebilir.

Sürdürülebilirlik kavramı olarak iş alanındaki rekabetçi bakış açısı nedeniyle özellikle ticari kuruluşlar tarafından büyük bir ilgiyle karşılanmıştır (Alnidawi, Alshemery ve Abdulrahman, 2017). Dünya çapında hazırlanan raporlar sayesinde sürdürülebilir kalkınma politikasını benimseyen ülkelerin örgütlerinin bu hedefe nasıl ulaşacakları tartışma konusu olmaya başlamış, bu nedenle de örgütsel sürdürülebilirlik kavramı ve bileşenleri ortaya çıkmıştır (Atkinson, 2000).

Örgütsel sürdürülebilirlik, bir örgütün çalışanlarıyla olan ilişkilerinde, sosyal ve çevresel faktörlerin de dâhil edilmesiyle oluşmaktadır. Örgütsel sürdürülebilirlik, yalnızca ekonomi odaklı olmayan bunun ötesinde geniş bir perspektiften de bakmayı gerektirir. Örgütlerin ekonomik sorumluluğu, müşterilerin devamlılığını sağlamayı ve finansal durumu iyileştirmeyi içerirken sosyal sorumlulukları ise ilişkide bulunduğu kişilerin ve toplumların çevreye karşı hissettikleri sorumluluk, ekolojiyi sağlamak amacıyla yaptığı çalışmalar, çevreyi temiz tutmak ve korumak ve yenilenemeyen enerji kaynaklıklarının kullanımını arttırmak gibi faaliyetlerden oluşur (Ozanne vd., 2016).

Örgütsel sürdürülebilirlik, çevresel, ekonomik unsurların yanı sıra sosyal unsurların da içinde olduğu uzun vadeli evrensel değerleri içinde barındıran davranışlara göre düzenlenmesini esas almaktadır. Bu bağlamda örgütsel sürdürülebilirlik, bütün paydaşların

eylemlerini harekete geçirmekte ve onların desteklenmesini de sağlamaktadır (Cagnin, Loveridge ve Butler, 2005).

Bazı araştırmacılar sürdürülebilirliğin örgütlerde benimsenmesi için ödül gibi sistemlerin yeterli olduğunu öne sürerken bazıları ise temelde bir paradigma değişimine ihtiyaç hasıl olduğunu iddia etmektedir. Bu nedenle örgütlerin sürdürülebilirliği ve bu doğrultudaki faaliyetlerine nasıl dâhil edilmesi gerektiği ile görüş birliğine varamadıkları söylenebilir (Ulus, 2018). Bu görüş birliği yolundaki çabaların günümüzde sürdürülebilirliğin örgütler için olmazsa olmaz bir unsur olduğu ve bu sayede örgütsel sürdürülebilirliğe ilişkin yeni bakış açılarının ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır.

Jennings ve Zandbergen (1995), örgütsel teoriyi uygulayan bu alandaki ilk araştırmacılardan biridir. Konuyla ilgili araştırmacılar, örgütsel sürdürülebilirlikle ilgili kavramların ve faaliyetlerin kurumlar arasında nasıl geliştirildiğini açıklayan bir model geliştirmiş (Aktaran Horak, Arya ve Ismail, 2018), bu sayede örgütsel bakış açısının gelişmesine katkıda sağlamışlardır.

Örgütsel sürdürülebilirlikte amaç örgütün ürün ve hizmet ilişkisindeki faaliyetlerin temelinde olan çevresel ve sosyal kısıtlamaları fırsata dönüştürmek ve bu sayede daha sürdürülebilir ve refah ilkeler doğrultusunda ekonomik zenginlik oluşturmaktır (Cagnin, Loveridge ve Butler, 2005). Bu bağlamda değerlendirildiğinde günümüzde örgütsel sürdürülebilirlik, olağandışı bir konu olmak yerine pek çok şirketin, kurumun ve sivil toplum kuruluşunun benimsediği temel bir unsura dönüşmüştür (Wang ve Lin, 2007).

Örgütsel Sürdürülebilirlik Modelleri

Stead ve Stead Modeli: Bu modelde işletmeler sürdürülebilirliğini uzun vadede planlamaktadır. İşletme toplumun bir parçasıdır ve bunu sürdürebilmesi için yapılması gereken bazı davranışlar vardır. İşletmeler bu davranışlar sayesinde kâr elde edip sorumluluklarını da yerine getirirler. Bu davranışlar (Welford, Young ve Ytterhus, 1998, s. 38-56);

- Bütünlük: Sürdürülebilirlik için yaşadığımız evrende dengeli bir ilişki bütünü olmalıdır.
- Gelecek Nesil: Gelecekteki nesilleri karar alma süreçlerine dâhil etmek sürdürülebilir bir gelecek için önemlidir.

- Toplum: Ekonomik ve ekolojik dengenin sağlanmasında bütün paydaşlara görevler ve değer vermektir.
- Kalite: Ürün ve hizmetlerin uluslararası standartlara uygun olmasıdır.
- Küçük Boyutluluk: Parçadan bütüne gitmekte düşüncelerin sürdürülebilirliğe hizmet etmesidir.

Shrivastava ve Hart Modeli: Bu modelde kurumların vizyonu ve misyonunun olması gerektiği vurgulanmıştır (Shrivastava, 1995, s. 154-165).

Gladwin Modeli: Gladwin, Kennelly ve Krause (1995) işletmelerde dönüşümsel liderlerin olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu nedenle liderlik özellikleri önem kazanmaktadır. Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için planlama, ölçme değerlendirme ve uzmanlık alanlarına önem verilmesine gerek duyulmuştur (Gladwin vd., 1995, s. 35-43).

Van Someran Modeli: Bu modelde sürdürülebilirliğin çevre boyutuna vurgulanmıştır. Çevre ve çevreyi ilgilendiren unsurların yeniden planlanması vurgulanmıştır. Amaç maliyetlerin azaltılmasıdır (Kestane, 2016, s. 32-36).

Sürdürülebilir Liderlik

Dünyada sosyal, kültürel, ekonomik ve çevresel açıdan yaşanan gelişmeler ve bu gelişmelere bağlı olarak oluşan problemler 21. yüzyılın temel sorunlarını oluşturmaktadır. Küreselleşmenin de etkisiyle gelecekte yaşanabilecek sorunları öngörmek ve bu sorunlara kalıcı çözümler üretebilmek önem kazanmıştır. Böylesi zorlu şartlar çağın liderleri arayışını yaratmaktadır. Bu nedenle sürdürülebilir bir yaşamı ön plana çıkaran yeni bir liderlik türüne ihtiyaç duyulmaktadır (De Haan, Jansen ve Ligthart, 2015).

Sürdürülebilir liderlik kavramına bakıldığında değişen ve gelişen şartlara uygun olarak varlık gösteren, kaynakların nasıl verimli kullanılması gerektiğini içinde barındıran bir liderlik anlayışıdır (Soukainen ve Fonsen, 2017). Sürdürülebilir liderlik, kaynakların verimli kullanılmasını hedefleyen kolektif bir sorumluluğu ifade etmektedir. Sürdürülebilir liderler, paydaşların düşüncelerine önem verirken örgütlerdeki çeşitlilikten de beslenen bir eğitim ortamının oluşturulmasını planlamaktadır (Hargreaves & Dean, 2003). Bu tür liderler değişim odaklı olmalarının yanında aynı zamanda geçmişi göz ardı etmezler. Yerel bilgiler ve veriler kolektif bir bilinç oluşturulması, geçmişle gelecek arasında bir köprü kurulması için de oldukça önemlidir (Hargreaves, 2007).

Eğitimde sürdürülebilir liderlik ise okuldaki liderlerin bütüncül bir bakış açısıyla bütün paydaşların yerelden evrensele düşünmelerini ve onları gelişime yönlendirecek okulların değişen koşullara uyum sağlamalarını hedeflemektir (Gummerson, 2014). Okullarda sürdürülebilir etkinlikler geliştirmenin, eğitim liderleri tarafından zor ya da imkânsız bulunduğu düşünülmektedir (McAdams, 1997). 21. yüzyılda hızlanan dünyada, eğitimdeki yeniliklerin geleneksel yöntemlerden bir şekilde ele alınması gerekmektedir. Bu liderlik yaklaşımı, liderlerin kararlı ve öngörülebilir sonuçlar elde edebilmek için gerçekçi hedefler belirlemelerine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle bu liderlik anlayışında etkili reformların oluşturulması imkânsız görünmemektedir (Gummerson, 2014). Sürdürülebilir liderlik, okulun kısa vadeli başarılar yerine uzun vadeli başarıların hedeflenmesi bu gelişimin teşvik edilmesini sağlamaktadır (Hargreaves ve Fink, 2004).

Sürdürülebilir liderlik, liderlik girişimlerinin, yeteneklerinin ve öğrenme aşamalarının sistemli gelişimini içerir. Yalnızca kısa ve uzun vadeli iyileştirmenin başarılı bir şekilde planlanmasıyla zaman içerisinde liderlik eylemlerinin eklenmesine bağlar. Sürdürülebilir liderlikte, liderlik girişimlerinin karmaşık sistemlerle mekân ve zamanda birbirine uyumu, sosyal adalet ilkeleri doğrultusunda sistemin dışına atılmış kişiler için başarı ve gelişmeyi teşvik eden amaçların devamlılığını desteklemektedir (Hargreaves, Halász ve Pont, 2007).

Sürdürülebilir organizasyonlar, öğrenme ve gelişmede etkili olmak için kendi değerlerini oluşturur, bu değerleri korur ve bu değerlere bağlı kalırlar (Silalaiy, Ratanaolarn ve Thaveesuk, 2018).

Tablo 1

Sürdürülebilir Liderliğin Yedi İlkesi

Derinlik	Süre	Genişlik	Adalet	Farklılık	Beceriklilik	Koruma
Derin ve sürekli öğrenimi yaratır ve teşvik eder.	Zaman içinde başarıyı güvence altına alır.	Sürdürülebilir liderlik yayılır ve sürdürüldüğü kadar diğerlerinin liderliğine bağlıdır.	Sosyal adalet konularını ele alır.	İnsani ve maddi kaynakları tüketmek yerine onları geliştirir.	Çevresel çeşitliliği ve kapasiteyi geliştirir.	Daha iyi bir gelecek yaratmaya yönelik geçmişin avantajlarını korur.

Kaynak: Hargreaves, A., & Fink, D. (2003). Sustaining leadership. *Phi Delta Kappan*, 84(9), 693-700.

Tablo 1 incelendiğinde sürdürülebilir liderliğin yedi ilkesi açıklanmıştır. Buna göre derinlik alt bileşeninde sürekli ve derinlemesine eğitimin önemine atıfta bulunurken süre alt bileşeninde ise zaman içinde başarılı olmayı garanti almaya yönelik açıklamalar yer

almaktadır. Adalet ilkesinde sosyal adaletin sağlanması için yapılması ve yapılmaması gereken süreç ve kavramların açıklamaları yer almaktadır.

Bireyler ve toplumlar tahmin edilemez bir hızla değişmekte, dönüşmektedir. Bu değişimler beraberinde birçok veriyi getirmektedir. Bu verilerin etkili şekilde temin edilmesine, yorumlanmasına ve karar alma süreçlerinde kullanılmasına ihtiyaç vardır. Toplumun sağlıklı şekilde geleceğe taşınması, eğitim ortamlarının devamlılığı ile doğrudan bağlantılıdır. Buradan hareketle eğitim ortamlarında sürdürülebilir liderlik önem kazanmaktadır. Var olan kaynakların (zaman, ortam, öğrenme iklimi, çalışan, öğrenci vb.) etkili şekilde işe koşularak okulun ve eğitim sisteminin genel ve özel amaçlarını gerçekleştirmesi için okul müdürünün sürdürülebilir liderlik davranışları sergilemesi gerekmektedir.

Eko-Okullar Programı

Eko-Okullar Programı ile okul öncesi ile ilk ve ortaokullarda çevre bilinci ve sürdürülebilir kalkınma eğitimi vermek amaçlanmaktadır. Bu sayede okullardaki öğrenciler, çevresel konularda bilgi edinirken ailelerini, yerel yönetimleri ve sivil toplum kuruluşlarını da çevresel konularda bilinçlendirmede etkin rol alırlar. Program okullarda ISO 14001/EMAS üzerine kurulmuş bir çevre yönetim sisteminin uygulanmasını da sağlar (Eko Okullar, 2023).

Program, çevrenin korunması için yapılan bütün okul faaliyetini kapsar ve uygulandığı okullardaki başarısı, okul müdürü başta olmak üzere okul yöneticilerinin ve öğretmenlerinin ilgisine ve faaliyetlerin sürdürülmesine bağlıdır. Eko-Okullar programındaki en önemli etken ise öğrencilerin sürece etkin bir biçimde dahil edilmesidir. Öğrencilerin katılımı sayesinde halkın bilinçlendirilmesi ve bu sayede iyi bir yurttaşlık eğitimi sağlamayı da hedeflemektedir (Eko Okullar, 2023).

Eko-Okullar Programı, okullara çevre eğitimi konusunda yol gösterirken yaptıkları çalışmalarla üstün başarı sağlayan okullara Yeşil Bayrak ödülü vermektedir. Yeşil Bayrak, uluslararası düzeyde tanınan ve saygınlığı olan, çevreye duyarlı okulu simgeleyen bir eko-etikettir. Ödülün geçerlilik süresi ise 2 yıl olup ödülün her iki yılda bir yenilenmesi gerekir. Bu nedenle Eko-Okullar programı kısa vadeli değil, uzun vadeli bir programdır (Eko Okullar, 2023).

Eko-Okul programının hedefinde öğrencilere çevre problemleriyle ilgili bilinç kazandırmak ve bu bilinçle toplumun, yerel yönetimlerin de bu konularda bilinçlenmesine aktif olarak katılım sağlamaktır. Eko-Okul programı; geniş içerikli okul etkinliklerini ihtiva etmektedir.

Bu program okullarda işlenen çevre ile ilgili konuların günlük hayatta uygulanmasına da destek sağlar (Aktepe ve Girgin, 2009).

Eko-Okul Programının Faydaları

Programın uygulanması, öğrencilere çevre konusunda olduğu kadar yaşamları boyunca kullanacakları ve başarılarını etkileyecek alışkanlıklar kazandırır (Eko Okullar, 2023). Bu program sayesinde öğrenciler; yeni bir kimlik geliştirirken aynı zamanda bir grubun da aktif üyesi olurlar. Sorunları belirleme, çözüm üretme, plan yapma ve rapor yazma gibi beceriler de geliştiren öğrenciler tüketim alışkanlıklarını gözden geçirirken doğal kaynakları koruma bilinci de geliştirirler. Bunların yanında program okula da fayda sağlamaktadır (Eko Okullar, 2023). Okulun temiz olmasını, su ve elektrikte tasarruf edilmesini de sağlar.

Eko Okul Programının Gerekleri

Programın bir okulda başarıyla uygulanabilmesi için bazı gereklerin yerine getirilmesi gerekir (Eko Okullar, 2023). Özellikle okul yöneticilerinin desteği, öğrencilerin her aşamadaki etkinliklere ve karar alma süreçlerine katılma isteği, öğretmenlerin ve personelin aktif katılımı programın sürdürülebilir olmasında oldukça önemlidir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada kullanılan modele, araştırma grubuna, veri toplama araçlarına, verilerin toplanmasına, verilerin analizine ve verilerin geçerlik-güvenirliliğine ilişkin bilgiler açıklanmıştır.

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma özel bir ortaokulda yapılmış olup okulun yönetici, öğretmen ve velileri ile yarı yapılandırılmış gözlem formu aracılığı ile veriler toplanmıştır. Elde edilen verilerin yanı sıra araştırmacı gözlemci; ilgili okuldaki Eko-Okul çalışmalarını, sürdürülebilir öğretmen, öğrenci ve veli tutum ve davranışlarını, okulun fiziksel yapısını sürdürülebilirlikle ilgili yapılan etkinlikleri de gözlemlemiştir. Bu araştırma nitel olarak tasarlanmış olup araştırma deseni olarak tekli durum çalışması yapılmıştır. Creswell'e (2007) göre durum çalışması; araştırmacının belirli bir süre içinde bir veya birkaç durumu çoklu kaynakları içeren veri toplama araçları (görüşmeler, gözlemler dokümanlar, raporlar) ile detaylı bir şekilde incelendiği, durumların ve duruma bağlı temaların belirlendiği nitel bir araştırma yaklaşımıdır. Durum çalışması; tek bir durumun ya da olayın boylamsal olarak incelendiği, verilerin sistemli bir biçimde toplandığı ve gerçek ortamda neler olduğuna bakıldığı bir yöntemdir. Elde edilen sonuçlarla olayın neden o biçimde oluştuğu ve daha sonraki çalışmalarda nelerin odak noktasına alınacağını ortaya koyar (Davey, 1991). Yin (1984) ise durum çalışmasını; 1) araştırmada “nasıl” ve “niçin” soruları üzerinde durulduğunu, 2) araştırmacının olaylar üzerinde çoğunlukla kontrolünün olmadığı, 3) olay ve gerçek yaşam arasındaki ilişkinin yeterince net olmadığı durumlarda kullanılan bir araştırma yöntemi olarak tanımlamaktadır.

Çalışma Grubu

Bu araştırma Ankara ili merkez ilçelerinden Gölbaşı'nda bulunan özel bir ortaokulda gerçekleştirilmiştir. Araştırmada örneklem çeşitliliğine gidilerek okul yöneticileri (okul müdürü ve müdür yardımcıları), öğretmenler ve öğrenci velileri ile görüşmeler gerçekleştirildi. Araştırmanın bu bölümünde çalışma grubu, çalışmada kullanılan veri toplama aracı, verilerin toplanması ve analizine yer verilmektedir. Nitel veri toplama teknikleri ile ele alınan bu çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Nitel araştırmalar, ürünler ya da çıktılar yerine daha çok sürece odaklanmaktadır (Merriam, 1988'den aktaran Yılmaz ve Altınkurt, 2011).

Okulun Bağlamı

Araştırmanın yapıldığı okul, 1931 yılında kurulmuş olup anaokul, ilkokul, ortaokul ve lise kademelerinde faaliyet göstermektedir. Bu çalışma ilgili okulun ortaokul kademesinde yapılmış olup ortaokulda 2031 öğrenci öğrenim görürken 175 öğretmen de görev almaktadır. Ayrıca araştırmanın yapıldığı okulda, uluslararası eğitim programlarından biri olan International Baccalaureate (IB) Middle Years Programını (MYP) uygulamaya başlamıştır. MYP, akademik başarılarının yanında öğrencilerin; üst düzeyde düşünme becerileri kazanmış, sürekli öğrenmeyi yaşam biçimi olarak benimsemiş, toplumsal sorumluluklarının bilincinde, değişik kültürleri tanıyan ve anlayan birer “dünya vatandaşı” olarak yetiştirilmesini hedeflemektedir. Buna ek olarak kendine hedef olarak öğrencilerin sahip oldukları çevre bilincini daha da geliştirmek ve bu bilinci okul ortamının dışına çıkarıp yaymayı belirlemiş olan Eko-Okul programını uygulamaktadır. Okulda her yıl Bilim Şenliği ve Teknoloji Tasarım Şenlikleri yapıldığı, öğrencilerin sürdürülebilir bir çevre için prototip projeler hazırladığı gözlemlenmiştir. Ayrıca dünya genelinde öğrencilerin son 6 yıldır eylül ayında küresel ısınmaya dikkat çekmek yaptıkları İklim Grevi'ne ilgili okuldaki öğrenciler bütün kademelerde destek vermektedirler. Öğrencilerin okul genelinde oluşturduğu öğrenme iklimi ışığında öğrencileri için sürdürülebilirliği önemsemesinden hareketle araştırma yapmaya uygun olduğuna karar verilmiştir.

Gözlemci Araştırmacının Rolü

Gözlemci araştırmacı, bulunduğu kurumda 8 yıldır görev yapmakta olup son 6 yıldır da yöneticilik yapmaktadır. Çalışmış olduğu kurum, eko-okul programını uygulayan yeşil

bayrak almış bir okul olma özelliği ile ön plana çıkmıştır. Doğayı korumaya önem verilen, yılın belirli günleri ağaç dikimi yapılan, barınaklardaki hayvanlar için mama kampanyaları düzenlenen, küresel ısınmaya dikkat çekmek için yılda bir kez bütün öğrencilerin katıldığı iklim grevi düzenlenen bir okul olduğu için araştırmacı gözlemci araştırmasını bu okulda yapmak istemiştir.

Tablo 2

Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Okuldaki Rolü	Yaş	Mesleki Kıdem	Mevcut Kurumundaki Görev Süresi
Ö1	Kadın	Fen Bilimleri Öğretmeni	35	13	9
Ö2	Kadın	Fen Bilimleri Öğretmeni	43	18	5
Ö3	Kadın	Teknoloji ve Tasarım Öğretmeni	46	25	23
Ö4	Erkek	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni	53	29	19
Ö5	Erkek	Beden Eğitimi Öğretmeni	30	7	6
Ö6	Erkek	Matematik Öğretmeni	37	12	7
Ö7	Kadın	Türkçe Öğretmeni	34	3	3
Ö8	Kadın	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Öğretmeni	30	7	6
Ö9	Kadın	İngilizce Öğretmeni	49	25	18
Ö10	Kadın	Bilişim Teknolojileri ve Yazılım Öğretmeni	39	13	5
Ö11	Kadın	Fransızca Öğretmeni	36	11	11
Ö12	Erkek	Müzik Öğretmeni	51	19	19

Tablo 2’de görüşme yapılan öğretmenlerin cinsiyet, okuldaki rolü, yaş, mesleki kıdem ve mevcut konumdaki görev süreleri verilmiştir. Katılımcılar öğretmen olduğu için kod olarak “Ö” harfi kullanılmıştır.

Tablo 3

Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Okuldaki Rolü	Yaş	Mesleki Kıdem	Mevcut Kurumundaki Görev Süresi
Y1	Erkek	Müdür Yardımcısı	39	15	15
Y2	Kadın	Müdür Yardımcısı	42	22	20
Y3	Kadın	Müdür Yardımcısı	33	9	9
Y4	Kadın	Müdür Yardımcısı	53	27	27
Y5	Kadın	Müdür Yardımcısı	43	15	14
Y6	Erkek	Müdür	59	38	38

Tablo 3’te görüşme yapılan yöneticilerin cinsiyet, okuldaki rolü, yaş, mesleki kıdem ve mevcut konumdaki görev süreleri verilmiştir. Katılımcılar yönetici olduğu için kod olarak “Y” harfi kullanılmıştır.

Tablo 4

Katılımcılara Ait Kişisel Bilgiler

Kod	Cinsiyet	Okuldaki Rolü	Yaş	Eğitim Durumu	Kaç Yıllık Okul Velisi
V1	Kadın	Veli	43	Lisans	5
V2	Kadın	Veli	43	Yüksek Lisans	8
V3	Kadın	Veli	41	Yüksek Lisans	5
V4	Kadın	Veli	46	Yüksek Lisans	7
V5	Kadın	Veli	43	Lisans	7
V6	Kadın	Veli	38	Lisans	7
V7	Kadın	Veli	48	Lisans	6
V8	Erkek	Veli	45	Lisans	5
V9	Kadın	Veli	48	Lisans	5
V10	Kadın	Veli	39	Lisans	8
V11	Kadın	Veli	49	Lisans	8
V12	Erkek	Veli	51	Yüksek Lisans	7

Tablo 4’te görüşme yapılan velilerin cinsiyet, okuldaki rolü, yaş, eğitim durumu ve kaç yıllık okul velisi oldukları ile ilgili bilgiler verilmiştir. Katılımcılar veli olduğu için kod olarak “V” harfi kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada okul yöneticisi, öğretmen ve öğrenci velileri için oluşturulmuş ve sürdürülebilir bir toplum inşa etmede okul yöneticilerine düşen rolleri belirlemeyi amaçlayan yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Formun geliştirilmesinde tez danışmanı ve araştırmacı ilgili alan yazından hareketle soru havuzu oluşturulmuştur. Araştırmanın geçerlik ve güvenirliğinde önemli yer tutan uzman görüşüne başvurulmuştur. Hazırlanan form eğitim yönetimi alanında nitel çalışmalara imza atmış üç akademisyene, ölçme ve değerlendirme geçerliği ve güvenirliği için ölçme ve değerlendirme alanında çalışan iki akademisyene ve Türkçe dil uygunluğu açısından da geçerlik ve güvenirlik sağlamak adına Türkçe alanında çalışmalar yapan bir akademisyene gönderilmiştir.

Anketler yerine yarı yapılandırılmış görüşmelerdeki esneklik belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmeye yardımcı olması nedeniyle araştırmacılar tarafından da sıklıkla tercih edilmektedir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler anketlere göre daha esnektir ne tam

yapılandırılmış görüşmeler kadar katı, ne de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnektir (Yıldırım ve Şimşek, 2003). Araştırmacılara bu esnekliği sağladığı için bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Ses kaydı alınarak katılımcıların onayı sağlanmıştır.

Araştırmacı gözlemci, yapılandırılmamış bir formda araştırma yapılan okulda sürdürülebilirlik bağlamında okul koridorlarını, okulda yapılan etkinlikleri ve şenlikleri gözlemlemiştir.

Verilerin Toplanması

Araştırmada kullanılan araçların uygunluğu için etik kuruldan onay alınmıştır. İlgili okulda araştırmayı gerçekleştirmek için gerekli izin alınıp veriler toplanmıştır. Araştırma verilerinin sağlıklı bir şekilde toplanması için katılımcılardan öncesinde randevu alınıp görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada ayrıca sürdürülebilirlik bağlamında okulda gerçekleştirilen faaliyetler gözlemlenip raporlanmıştır. Araştırma yapılan okulda Eko-Okul etkinlikleri, Bilim Şenlikleri, Teknoloji Tasarım Şenlikleri, İklim Grevleri gözlemlenmiştir. Gözlem sırasında öğrencilere sorular sorulmuştur. Okulun koridorları, kullanılan atık toplama kutuları ve bu kutularda toplanan eşyalarla ilgili olarak neler yapıldığı gözlemlenmiştir.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde tematik içerik analizi tekniğine başvurulmuştur. Veriler analiz edilmeden önce ses kaydına alınan görüşmeler yazılı hale getirilmiştir. Bilgisayar ortamına aktarılan görüşmeler manuel olarak çözümlenmiştir. Görüşme içeriklerinden tematik kodlar oluşturulmuştur. Ayrıca okulda yapılan gözlemler araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

Geçerlik ve Güvenirlik

Elde edilen veriler araştırmacı tarafından yorumlanmıştır. Sonrasında eğitim yönetimi alanında uzman iki kişiden daha bütün verilerin ve kodlamaların incelenmesi istenmiştir. Bu kodlamalardaki benzerliklerin ve farklılıkların incelenerek kodlamanın güvenilir olduğu değerlendirilmiştir. Bağımsız katılımcıların yaptıkları öneriler dikkate alınarak yapılan

kodlama üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Yapılan son düzenlemelerden sonra literatür de dikkate alınarak temalar oluşturulmuştur. Son aşamada ise elde edilen bulgular katılımcılarla paylaşılarak geçerlik artırılmaya çalışılmıştır. Ayrıca bulguların literatüre göre tutarlı olup olmadığı incelenmiştir. Raporlama esnasında bulgular geçerlik kanıtı olarak görüşme metinlerinden alınan kesitlerle desteklenmiş, yöneticilerin, öğretmenlerin ve velilerin deneyimlerinin ortak özellikleri ve farklılıkları betimlenmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma kapsamında elde edilmiş veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 5

Sürdürülebilir Toplum ve Bileşenlerine İlişkin Katılımcı Görüşleri

Tema	Temel Biçimlendirilmiş Alıntılardan Örnekler	Frekans
Sürdürülebilir Toplum ve Bileşenleri	Geleceğe yönelik çalışmalar yapma (ö1, ö3, ö5, ö7, ö8, y3, y5, y6, v1, v3, v6, v7, v9, v10)	14
	Liderin özellikleri (ö1, ö3, ö7, ö9, ö10, ö11, ö12, y1, y3, v1, v3, v4, v9,)	13
	Kendi kendine yetebilme (ö1, ö2, ö3, ö4, ö5, ö8, ö10, y1, y2, v3, v10)	11
	Sürdürülebilirlik konusunda liderin sorumlulukları (ö1, ö3, ö6, ö7, ö9, ö11, y2, v2, v5, v8)	10
	Yenilenebilir enerji kullanımını önemseme (ö1, ö3, ö10, y4, v1, v2, v3, v4, v9)	9

Tablo 5 incelendiğinde katılımcıların Sürdürülebilir Toplum ve Bileşenlerine yönelik görece en çok *geleceğe yönelik çalışmalar yapılmasına* atıfta bulundukları görülmektedir (f:14). Katılımcılar sürdürülebilir bir toplumun en önemli özelliğinin yapılan çalışmaların geleceğe dönük olması gerektiği ve kendi kaynaklarıyla kendi kendine yetebilen bir toplum olma yönünde görüş bildirmişlerdir (f:11). Araştırmacının gözlemlerine göre araştırma yapılan okulda düzenlenen toplantılarda genellikle öğrencilerin nasıl bir gelecekte yaşayacakları konusunda konuşmalar geçmektedir. Ö1 ve V3 kodlu katılımcı şu şekilde bir görüş belirtmiştir:

Ö1: Sürdürülebilir toplum, değerlerini, refahını, kültürünü yıllar boyunca ileri taşıyabilen bir toplum anlayışıdır. Toplum içerisindeki canlı cansız her varlığın huzurunu, temel ihtiyaçlarını kendi bünyesinde gidererek geleceğe güvenli vaat verebilen bir sistem içerir. Kendi kaynaklarıyla kendine yetebilen, üreten, gelişen, farklı koşullara uyum sağlayabilen bir toplum ve çevreyi içermelidir.

V3: Sürdürülebilir toplumda, bireylerin geleceğe yönelik ortak hedefleri olmalıdır. Toplumun ihtiyaçları doğrultusunda işgücü planlaması yapılmalıdır. Bu ihtiyaçlar doğrultusunda meslek grupları belirlenmeli ve bu meslek gruplarına insan yetiştirilmelidir. Bireyler, iklim değişikliğine ve çevresel faktörlere duyarlı olmalıdır. Sürdürülebilir toplumda, üretim-tüketim dengesi sağlanmalıdır. Üretim, tüketim, sanayi ve teknoloji alanlarındaki çalışmalarda doğal kaynakların kullanımına gerekli özen gösterilmelidir. Bireyler, sınırlı kaynaklar ve geri dönüşüm konusunda sorumluluk göstermelidir. Tüm bunların gerçekleşebilmesi için eğitim ve sağlık alanlarına gerekli yatırımların yapılması gerekmektedir.

Sürdürülebilir bir yaşamın devam edebilmesinin zorunluluğu gelecek kuşaklar için yaşanabilir bir dünya bırakabilmenin ahlaki sorumluluğu ile bir denge arayışında olmaya neden olmuştur. V1 kodlu katılımcı yenilenebilir enerji kaynaklarını önemseme konusunda şu şekilde bir görüş belirtmiştir:

V1: Bence sürdürülebilir toplum doğal kaynakları verimli bir şekilde kullanır. Doğal kaynakların korunması için yenilenebilir enerji kaynaklarını kullanmak ve atık üretimini azaltmak için çaba sarfeder ve geri dönüşüme önem verir. Doğal çevreye zarar vermeden faaliyet gösterir ve ekosistemleri korur. Su ve enerji tasarrufuna önem verir. Ekosistemlerin de sürdürülebilirliğini sağlamaya önem verir; bitkilerin ve hayvanların doğal alanlarını korur, çevresel tahribatı en aza indirir. Küresel ısınma önemser ve tedbirler alır. Sosyal adalete sahiptir. Toplumdaki herkesin temel ihtiyaçları karşılanır, eşitsizliklerin ortadan kalkması ve insan haklarının korunması gibi konulara önem verilir. İnsanların çevresel ve sosyal sorunlara duyarlı olması için eğitime önem verilir. Toplumun her kesimini ve her yaş grubuna sürdürülebilirlik konusunda farkındalık sağlamak için sürdürülebilir yaşam tarzları teşvik edilir ve çevresel ve sosyal sorunlara duyarlılık artırılır. Ekonomide de sürdürülebilirliğe önem verilir. Sürdürülebilir bir toplum, yalnızca ekonomik olarak büyümeye değil, aynı zamanda kaynakların kullanım şekline ve ekonomik faaliyetlerin çevreye verebileceği etkilere de odaklanır. Bu bağlamda yenilenebilir enerji kaynaklarına yatırım yapar, sürdürülebilir modellerini benimser. İnsan sağlığına ve iyi yaşam kalitesine de önem verir. Sağlık hizmetlerini daha iyi seviyelere ulaştırmak için çaba gösterir ve çevre kirliliğinin insan sağlığı üzerine olumsuz etkilerini en aza indirir. Bu yüzden sürdürülebilir toplumun birçok özelliği var bana göre.

Katılımcılar, sürdürülebilir bir toplumun liderin sahip olması gereken özellikler hakkında görüş bildirmişlerdir (f:13). Ö2, Ö3, Ö12, kodlu katılımcılar liderin özellikleri konusunda şu şekilde bir görüş belirtmiştir:

Ö2: Etkileme, iz bırakma, tecrübe, değişime açık olma ve sistemin kendi kendini devam ettirebilmesi aklıma geliyor. Okulun eğitim alanındaki tecrübesi, başarısı, okul iklimi, okulun sahip olduğu değerler, yetiştirdiği ve topluma kazandırdığı öğrenciler okulun gelişimine katkı sağlayacaktır ve yıllar içerisinde okul yönetimi değişse de okul kurumsal kültürünü devam ettirerek adından söz ettirecektir.

Ö3: Bence liderlik ve yöneticilik farklı kavramlar. Bir yöneticinin lider olabilmesi ve bu liderliği sürdürebilmesi için vizyon sahibi olması, yönettiği grubun dinamikleri, istek, ihtiyaç ve sorunları hakkında bilgi sahibi olması gereklidir. Liderlik şeffaf, adil ve faaliyetleri hakkında yönettiği kitleye hesap verebilir özellikte olursa sürdürülebilirliği artacak, kendini geliştirme imkanları zenginleşecektir. Ayrıca lider, karar alma süreçlerine toplumun tüm kesimlerini dahil ederse daha büyük bir desteğe ulaşır, toplumun tüm bireyleri temsil edilmiş ve tüm olanaklara erişmiş olarak eşit, adil bir toplumda yaşarlar. Liderler güncel çevre sorunları, teknolojinin geldiği noktaya paralel olarak olumlu ve olumsuz yönleri, sürdürülebilir ve çevreyi koruyan üretim ağı geliştirmek için gerekli olan temel adımları toplumu da bilinçlendirerek atmalıdır.

Bu kavramlarla ilgili olarak toplumda gerekli olan altyapının oluşmasında okulların rolü çok büyüktür. Okullar yeni nesillerin yetiştiği yerlerdir ve küçük yaşlardan itibaren gerekli olan

eğitim ve farkındalık ancak okullarda sağlanabilir. Aileden aileye fark olmadan eşit ve kapsayıcı bir eğitim ancak okullarda sağlanabilir. Halkın çevresel sorunlar, doğal kaynakların korunması ve verimli kullanımı, tasarruf, atık azaltımı, sürdürülebilir enerji, iş birliği, şeffaf toplum, eşitlik, adalet gibi konularda bilinçlenerek gelişmesi okullarda sunulan eğitime bağlıdır.

Ö12: Liderlik kavramı, insanlara emir veren, dikte eden bir kavram değildir. Sürdürülebilir liderlikten benim anladığım “ben-bencillik-her şeyi ben bilirim- her şey benden sorulur” gibi “Ego” gibi algıların, lider olan kişide olmayıp, liderlik yaptığı okuluna veya işyerine aidiyet hissederek, kendine göre bir tarz seçerek, sistemsiz kararlarla bulunduğu ortamdan işyerini daha çok ileriye götüren, çalışanlarının mutluluğunu ve huzurunu önemseyen ve bununla ilgili karar alan, aldığı kararın ileri ki zamanlarda çelişkiye düşmemesine özen gösteren kişi “sürdürülebilir liderlik” özelliğini gösteren kişidir.

Tablo 6

Ekonomik Kalkınmada Okul Yöneticilerine Düşen Görevlere İlişkin Katılımcı Görüşleri

Tema	Temel Biçimlendirilmiş Alıntılardan Örnekler	Frekans
Ekonomik Kalkınmada Okul Yöneticilerine Düşen Görevler	Ekonomik kalkınmanın önemini öğrencilere aktarma (ö1, ö8, ö10, ö11, y1, y3, y4, y6, v2, v5, v6, v7, v10)	13
	Sürdürülebilir okul ortamı yaratma (ö2, ö3, ö4, ö6, ö7, ö8, ö12, v3, v6, v9, v11, v12)	12
	Toplumu bilinçlendirme (ö10, ö12, y1, y2, y3, v1, v2, v7, v9)	9
	Yenilikçi teknolojileri destekleme (ö5, ö8, ö10, ö12, y2, y3, y4, v5, v6,)	9
	Liderin özellikleri (ö4, ö5, ö8, ö10, y1, y3, y6, v8, v10)	9
	Projeleri destekleme (ö2, ö3, ö5, y4, y5, y6, v2, v6)	8

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların ekonomik kalkınmada okul yöneticilerine düşen görevlere yönelik görece en çok *ekonomik kalkınmanın önemini öğrencilere aktarmaya* atıfta bulundukları görülmektedir (f:13). Ö7 ve Y1, kodlu katılımcılar ekonomik kalkınmanın önemini öğrencilere aktarmak konusunda liderin özellikleri konusunda şu şekilde bir görüş belirtmiştir:

Ö7: Okul yöneticileri; uzun bir vadede öğrenciler arasında sosyal adaleti sağlayarak, farklılıkları destekleyerek, beceriye yönelik akademik başarıyı artırmaya odaklanarak, öğrencilerin girişimciliğine ve yenilikçi düşüncelerine destek vererek ve 21. yüzyıl becerilerinin öğrencilere kazandırılmasını hedefleyerek okul sistemi içinde ekonomik kalkınmaya katkı sağlayabilirler. Yöneticiler çevreyi ve doğayı koruma, geri dönüşüm uygulamalarını destekleme konusunda farkındalığın yüksek olduğu yetenekleri ortaya çıkarmalı hem geleneklerine bağlı hem de dünya insanı olabilen öğrenciler yetiştirilebilme hedefine bağlı bir eğitim anlayışının hâkim olduğu okul iklimi yaratabilmelidirler. Mesela bizim okulumuzda çevreyi, doğayı koruma ve geri dönüşüme destek olma konusunda ben de elimden geldiğince öğrencilerime rol model olmaya çalışıyorum. Bunların önemini anlatmaktan ziyade davranışlarımla onlara örnek olmayı önemsiyorum. Bununla birlikte okuttuğum metinler ve sınıfta meydana gelen tartışma ortamları

aracılığıyla hem kendi kültürüne bağlı hem de evrensel değerlerin farkında olan; kurum kültürünün etkisinde ve bu kültüre bağlılığı yüksek olan bireyler yetiştirmeyi amaçlıyorum.

Y1: Biz de okulumuzda bireyin hayatını idame ettiği çevreye karşı öncelikle sorumlu, koruyucu ve bilinçli davranarak gelecek nesillere de sağlıklı bir dünya bırakılması gerektiğini anlatmaya ve öğretmeye çalışıyoruz. Ekonomik alanında ise hiçbir kaynağın tükenmez olmadığını bu sebeple elimizde olanın kıymetinin bilinmesi gerektiğini ve bizim ihtiyacımız olmayanın başkalarının ihtiyacı olabileceğini anlatmaya gayret ediyoruz.

Eğitim; ekonomik ve sosyal adalet, ekolojik bütünlük, sürdürülebilirlik, tüm yaşam biçimlerine saygı ve sosyal dayanışmayı ve kolektif olmayı önceleyen güçlü değerlere ulaşılabilir (Bonn Decleration, 2009). Ö12 kodlu katılımcı görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

Ö12: Biz fen bilimleri zümresi olarak öğretim programımızda geçen sürdürülebilirlik kavramlarına yönelik etkinlikler hazırlıyoruz ve uyguluyoruz. Eko Okul Programı ve TEMA Programı uyguluyoruz. Bu programlarla sürdürülebilir öğrenme ortamları oluşturuyor ve okulumuzda sürdürülebilirlikle ilgili etkinliklerin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi için bir çerçeve sunuyoruz. Okulumuzda yarışmalar aracılığıyla sürdürülebilirlik mesajları veriyoruz ve farkındalığı artırıyoruz. Örneğin, “Plastik Pipet” kullanımına yönelik düzenlediğimiz yarışma ile okulumuzda öğrencilerimizle yarışma videosu çekti. Ayrıca “Uluslararası Twin Sürdürülebilirlik Yarışması” na katılım sağladık, öğrencilerimizin rehber öğretmenleri ile hazırladığı sürdürülebilir projeler ile Uluslararası düzeyde 2. 'lik, 3. 'lük ve 4. 'lük kazandık. Sürdürülebilirlik temalı konferanslar düzenliyoruz. Örneğin, “İklim İçin Bilim Okulda” konferansı düzenledik. Toplumsal sorumluluk projelerine önem veriyoruz. Örneğin, ağaç dikimi, çevre temizliği gibi etkinlikler düzenliyoruz. Enerji ve su tasarrufuyla ilgili farkındalık sağlamak için kampanyalar düzenliyoruz. Öğrencilere enerji ve su tasarrufu yöntemleri öğretiyor, ışıkların kapatılması, muslukların kapatılması gibi alışkanlıkları kazandırmak için afiş yarışmaları düzenliyoruz. TAP'ın düzenlediği “Atık Pil Toplama” kampanyasına katılıyoruz. Sınıf koridorlarına, okulun gerekli her bölümüne ve yemekhaneye geri dönüşüm kutuları yerleştiriyoruz. Ayrıca okulumuzda güneş paneli sistemleri de kurulmaktadır.

Araştırmacı gözlemci, araştırma yaptığı okulda 15 koridor olduğunu ve bu koridorların tamamında atık kutuları olduğunu gözlemlemiştir. Bu kutularda plastik, cam, kâğıt ve pillerin ayrıştırıldığını görmüştür. Yılda bir kez sınıflar arasında bir yarışma yapıldığını en çok atık pil toplayan sınıfın fen bilimleri öğretmenleri tarafından okulda bulunan cep sinemasına götürüldüğünü gözlemlemiştir.

Ayrıca koridorlarda bu kutuların haricinde bir de kıyafet toplama kutusu olduğunu öğrencilerin küçülen ve giyilebilecek durumda olan kıyafetlerini bu kutulara bıraktığını gözlemlemiştir. Okul yönetimi ile Okul Aile Birliği Üyeleri iş birliği yaparak kutularda toplanan kıyafetlerin yıkanıp ütülenmesini sağladıkları ardından da ihtiyacı olan okullara gönderdiklerini de gözlemlemiştir.

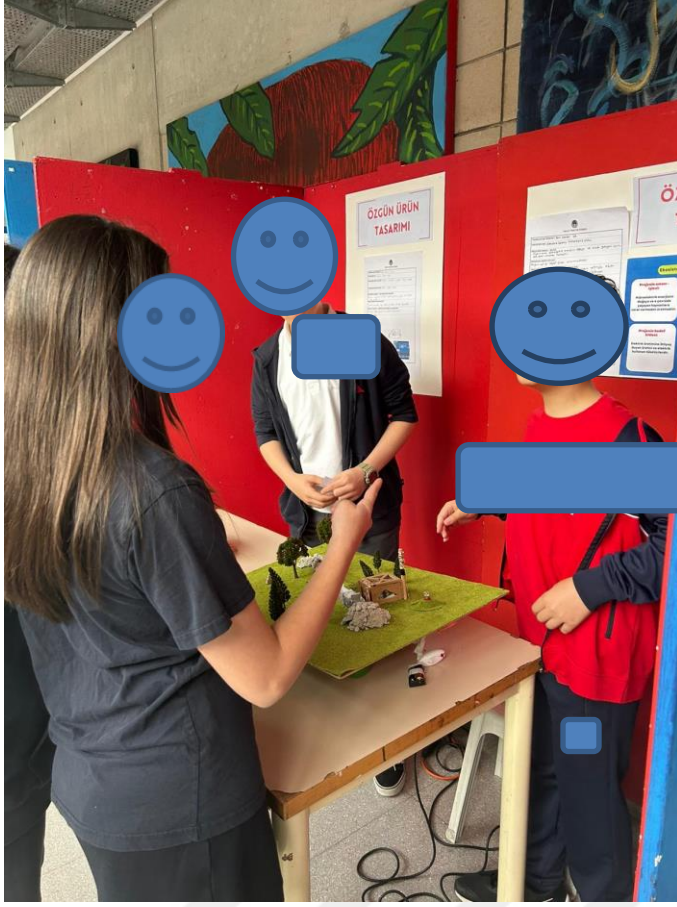

Şekil 1. Atık kutuları

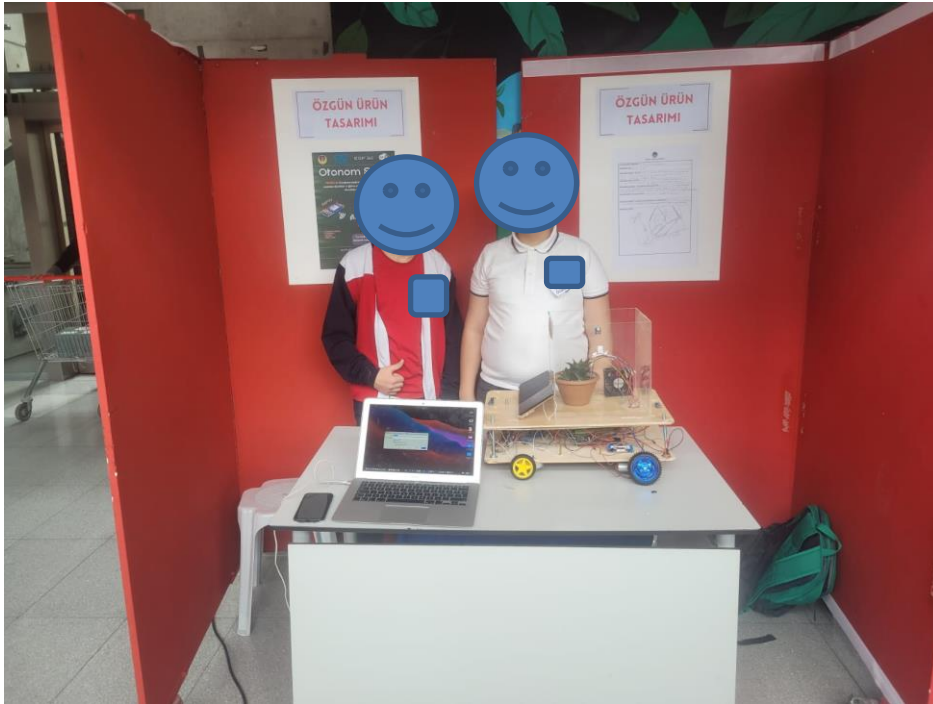
Ülkelerin uzun vadede gelişimi teknolojik ilerlemeye de bağlıdır. Katılımcılar projeleri destekleme konusunda görüş belirtmişlerdir (f:9). Ö10 kodlu katılımcı yenilikçi teknoloji ile ilgili okulunda yaptıklarını şu şekilde ifade etmiştir:

Ö10: 2020-2021 eğitim-öğretim yılında uluslararası bir platformun yapmış olduğu sürdürülebilir yapılar konulu bir yarışmaya ortaokul öğrencilerimiz ile katılım gösterdik. 2021-2022 eğitim-öğretim yılında ortaokul olarak blok tabanlı bir programlama platformunda öğrencilerimizle bir yarışma düzenledik. “Sürdürülebilir Okulum” adında ki bu yarışma da Avrupa sürdürülebilir kalkınma amaçlarından en az birinin çalışılmasını hedefledik. 2022-2023 eğitim-öğretim yılında beşinci sınıflarımızla MYP-Design kapsamında “Sürdürülebilir Okulum Projesi” gerçekleştirdik. Öğrencilerle paylaştığımız beş tema (hava, su, atık, enerji ve gıda) ile sürdürülebilir bir okulda olması gerekenleri çalışmalarını istedik. Branşıma çok ilgi göstermeyen, teknolojiye ya da programlamaya uzak olan öğrencilerimle ilgi alanları hakkında konuşup onlara bu anlamda ilgilerini çekecek web 2.0 araçları ya da etkinlik sayfaları tavsiye ediyorum. Kendi dillerinden konuştuğumda görüyorum ki daha farklı yaklaşıma başlıyorlar dersime.

Araştırmacı gözlemci, araştırma yaptığı okulda her yıl “Bilim Şenliği” ve “Teknoloji Tasarım Sergisi” düzenlendiğini ve yapılan bu etkinliklerde öğrencilerin sürdürülebilir mekân tasarımı yaptıklarını gözlemlemiştir. Öğrenciler daha az su ile sera oluşturdıklarını ve bunları sergiyi gezen arkadaşlarına anlatıkları gözlemlenmiştir.

Şekil 2. Az su ile oluşturulan sera prototipi

Şekil 3. Yenilenebilir kaynaklarla bitkilerin yetiştirilmesi

Yılda bir kez yapılan Bilim Şenliğinde öğrenciler yıl boyunca planladıkları ve hazırladıkları projelerini arkadaşlarına anlatma imkânı bulmaktadırlar. Fen bilimleri öğretmenleri öncesinde öğrencilerle bilimsel süreçlere yönelik çalışmalar yapmakta olup öğrencinin yapmış olduğu çalışmanın doğaya ve insanlığa nasıl katkı sağlayacağı konularına önem verdikleri gözlemlenmiştir.

Şekil 4. Bilim şenliği

Y1, V5, V7 katılımcılar sürdürülebilir okul ortamı yaratmada liderin özellikleri konusunda kodlu katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

Y1: Sürdürülebilir bir toplum inşa etmede okul yöneticileri, rol model olmalı, yüreklendirici ve yol gösterici olmalı, sürece dahil olmalı. Bizim yöneticilerimiz bazen bu durumu çok sık dile getirirler de eyleme geçmediklerini üzülerek görüyorum. Yönetici sadece söyleyen olmamalı yapan da olmalı diye düşünüyorum.

V5: Örgütün amaçlarına ulaşmak için tüm öğretmen ve öğrencilerin istekli hale gelmesi yönlendirilmesi liderler sayesinde mümkündür. Okul yöneticileri, bir örgüt olarak öğretmenlerin ihtiyacı olan eğitim çevresi oluşturabilir. Uzun vadede okulun kaynaklarını etkili kullanabilmesi çaba göstermesi bu açıdan gereklidir. Okulda yürütülen bu etkili liderlik topluma da örnek olduğu için toplumda etkili eylem sergilenmiş olur. Etik değerlere uyan, başarılı bireyler yetiştirmeyi amaçlayan okul yöneticileri örgütün değerini artırmaya çalışırken, örgütün iletişiminde olduğu diğer bireyleri de olumlu etkiler.

V7: Okul yöneticileri önce kendi kapısının önünü süpürmek gerektiğini hatırlamalı. Yani “ben ne yapabilirim?” sorusunu kendisine sürekli sormalı. Okul binasına, işleyişe hâkim olmalı. Ekibini kurarken adil, şeffaf olmalı. Sık sık tüm çalışanlarla bir araya gelerek görüş alışverişinde bulunmalı. Yapılabilecekler hakkında ortak kararlara imza atıp inisiyatif kullanabilmeli. Çünkü çalışan alınan kararda söz hakkı olduğunu bildiğinde karara uyacaktır. Ve sınıfta bunu öğrencilerine yansıtabilir. Günün sonunda yapılanlar eğitim sistemine yansıyacak böylece

toplum dönüşebilecek ve kalkınacaktır. Okul yöneticisi çalışanlara ve öğrencilere konuşmaları ve davranışlarıyla ilham verebilmeli. Rol model olabilmeli. Bunun için sürekli kendini geliştirmeli ve yenilemeli. Büyük resmi görebilecek vizyona sahip olmalı. Öğrencilerine ve çevresine artı bir değer katan sürdürülebilir okul olabilmeye okul yöneticileri en önemli etkiye sahiptir.

Tablo 7

Çevresel Sürdürülebilirlikte Okul Yöneticilerine Düşen Görevler

Tema	Temel Biçimlendirilmiş Alıntılardan Örnekler	Frekans
Çevresel Sürdürülebilirlikte Okul Yöneticilerine Düşen Görevler	Çevre bilincini geliştirme (ö1, ö2, ö3, ö4, ö5, ö6, ö7, ö10, ö11, y1, y2, y3, v1, 2, v3, v5, v6)	17
	Projeleri ve yarışmaları destekleme (ö1, ö2, ö6, ö8, ö10, v4, v7, v8, v9, v10)	10
	Yeşil alt yapı oluşturma (ö3, ö5, ö6, ö9, ö10, y5, v1, v4, v9)	9
	Olumlu okul iklimi yaratma (ö6, ö7, y1, v10)	4

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların Çevresel Sürdürülebilirlikte Okul Yöneticilerine Düşen Görevlere yönelik görece en çok *çevre bilincini geliştirmeye* atıfta bulundukları görülmektedir (f:17). V1, V4, V8, V10, Ö10 kodlu katılımcılar görüşlerini şu şekilde belirtmiştir:

V1: Okulumuzun binalarında enerji verimliliğini artırmak için; enerji tasarrufu sağlayan aydınlatma sistemleri kullanılabilir, yalıtım daha da güçlendirilebilir, güneş paneli sistemleri kullanılarak yenilenebilir enerji kullanımı sağlanabilir. Okullarda geri dönüşüm organizasyonları (kulüpler vs) oluşturabilir ve bu organizasyonlar öğrencileri atıkların ayrıştırılması konusunda bilinçlendirebilirler. Okullar su tasarruflu armatürlerin kullanımını teşvik edebilirler ve öğrencilere su kullanımı konusunda bilinçlendirme eğitimleri verebilirler. Okul bahçesinde yeşil alanların korunması için çalışmalar yapabilirler. Ağaç dikimi, bitki yetiştirme projeleri gibi etkinlikleri destekleyebilirler. Öğrencilere çevre bilinci kazandırmak için çevre eğitimi programları düzenleyebilirler. Sürdürülebilirlik ile ilgili projeleri, yarışmaları ve araştırmaları desteklenebilir. Çevre kuruluşlarıyla örneğin, ÇEVKO gibi kuruluşlarla iş birliği yapabilirler.

V4: Sürdürülebilirlik kavramının en çok karşımıza çıkan boyutu çevresel boyuttur. Sürdürülebilir enerji kaynakları, karbon ayak izini azaltma, geri dönüşüm ile atıksız bir yaşam, gıdada sürdürülebilirlik kavramları okul gibi sosyal ortamlarda çok kolay işlenebilecek, öğrencilerin çok aktif katılımlarının sağlanabileceği konulardır. Okullar ve okullardaki öğrenciler, çevresel sürdürülebilirlik konusunda, dönemin gereksinimleri için çok aktif çalışacak, çaba gösterecek bir hedef kitle durumundadır. Bu kavramlar konusunda okul içinde projeler yürüterek, gelecek nesillerin gereksinimlerini şimdiden karşılamak, ortaya çıkabilecek mevcut problemleri önceden görebilen nesiller yetiştirmek ve bu konuda onlara sorumluluk vermek okulların en birinci hedefi olmalıdır. Sürdürülebilirlik, daimî olma yeteneğiye, bu yeteneği okullar da öğrencilere çok erken yaşlarda tanıtmak, bu yeterliliklere sahip olabilecekleri fırsatlar yaşatmak okul yöneticilerinin en önemli sorumluluklarından biridir. Okulumuzda her yıl iklim krizine yönelik olarak eylemler yapılıyor. Biz de bu eylemlerin yapılmasından büyük mutluluk duyuyoruz.

Araştırmacı gözlemci, 27 Eylül 2023 tarihinde önce okulun anons sisteminden bir öğrencinin iklim krizine yönelik olarak aşağıda bulunan metni okuduğu ve daha sonra öğrencilerin hazırladıkları pankartlarla okulda iklim grevine katıldıklarını gözlemledi:

*Sayın Yöneticilerimiz, Öğretmenlerimiz ve Sevgili Arkadaşlar,
Hepinizin bildiği gibi iklimle bağlantılı felaketler tüm dünyada gündemin ilk sıralarında yer almaktadır. Gezegenimizin karşılaştığı en büyük tehditler arasında ilk sırada iklim değişikliği gelmektedir. Bu durum uzmanlara göre acil adım atılması gereken bir "kriz" halini almıştır. Denizleri ve havayı etkileyen çevre kirliliği, atık ve çöp sorunu, kuraklık, seller ve tüm bunların sosyal ve ekonomik yaşama etkileri, tüm dünyanın olduğu gibi ülkemizin de önüne ağır bir fatura çıkarmaktadır.*

Birleşmiş Milletler belgelerinde "İnsanlık için kırmızı alarm" olarak nitelendirilen iklim değişikliğinin derhal durdurulması için, tüm dünyada hükümetlerin üzerindeki baskı artmaktadır. Bu baskılardan biri de İklim için Okul Grevleridir. "Gelecek için Cumalar," "İklim için Gençlik", "İklim Grevi" veya "İklim için Gençlik Grevi" olarak da bilinen bu gösterilere katılmak isteyen öğrenciler cuma günü grev yaparlar. İklim değişikliğini protesto eden dövizler açarak uluslararası bir harekete imza atarlar. Bu grevlerin tanıtım ve yaygın örgütlenmesi, İsveçli öğrenci, iklim aktivisti Greta Thunberg'in Ağustos 2018'de İsveç parlamentosu önünde "İklim için okul grevi" yazılı bir pankartla protesto gösterisi düzenlemesiyle başlamıştır. Greta'dan ilham alınarak pek çok ülkede iklim değişikliğini vurgulayan okul grevleri başlamıştır. 2019 Eylül ayında, dünya çapında bir "Küresel İklim Grevi" gerçekleştirilmiştir. Bu eylemler, 20-27 Eylül tarihleri arasında, 150 ülkede 4.500 yerde gerçekleşmiş, 4 milyona yakın kişi katılmıştır. Hepinizin bildiği gibi bu grevlere Türk Eğitim Derneğine bağlı tüm okullar da katılarak destek vermiştir.

Birçok kurum tarafından desteklenen iklim grevinde aktivistler her yıl Türkiye'den de katılım göstererek iklim krizini protesto eder ve farkındalık yaratmaya çalışırlar.

Sevgili Arkadaşlar, küresel iklim değişikliği konusunda bilinçli olmalı, dünyamızın gelecek nesillere ve bizlere daha temiz ve yaşanılır bir biçimde kalması için duyarlı davranmalıyız.

Ben ... sınıfından ...Beni dinlediğiniz için teşekkür eder, hepinize iyi dersler dilerim.

Araştırmacı gözlemci öğrencilere bu etkinlik hakkındaki görüşlerini sorduğunda öğrencilerden: "Bu etkinliği her yıl ipe çekiyoruz, keşke büyükler de bizim kadar bu konuda heyecanlı olsalar da bizim grevlerimize katılsa.", "Her yıl bu grev gününde bir sarı kıyafetler giyiyoruz amacımız kuraklığa dikkat çekmek, doğamız kaybolursa her yer benim giydiğim tişört gibi sarı olacak, bunu kimse istemez her halde." demiştir.

Şekil 5. İklim grevi

Şekil 6. İklim grevi

V8: Sürdürülebilirliğin çevresel boyutu doğal kaynakların ve çevrenin korunması ve doğal yaşamın devamlılığı ile ilgilidir. Öncelikle okulun fiziki yapısı çevresel sürdürülebilirliğe elverişli şekilde tasarlanmalıdır. Okul yöneticileri de bu bağlamda doğal ortamın (ağaçlar ve çimenlik alanlar) bol olduğu, geri dönüşümün gerçek anlamda uygulandığı, okulun her bölgesinde (sınıflar, koridorlar, bahçeler) geri dönüşüm kutularının bulunduğu, enerji panelleri ve su arıtma sistemlerinin yer aldığı, sensörlü ışıkların ve muslukların yer aldığı tuvaletlerin bulunduğu okul yapıları için planlamalar yapılmalıdır.

V10: Biz okulda fazla olan elektrik lambalarını eksiltiyoruz, güneş panelleri döşetiyoruz, öğrencileri sınıf temizliği konusunda bilinçlendirmeye çalışıyoruz, onlara sorumluluk vermeye çalışıyoruz, minimum çalışan ile maksimum iş yapmaya çalışıyoruz, yaşanan sorunlara maalesef anlık çözümler üretiyoruz. Eko okullar projesinde yer alıp sorumlulukları tamamlamalara çalışıyoruz.

Ö10: İlk sorularınızda belirttiğim gibi okul sadece bina değil derken bunu kastetmiştim. Okul eğitim-öğretim için var olan bir taş duvar değil. Öğrencilere yaşayarak öğrenme imkânı sunması açısından çok değerli bir alan. Öğrenciler doğal ve yenilenebilir kaynakları öncelikle okulda kullanımını görmeli ki önemini fark etsin ve içselleştirsin. Bu anlamda belki tuvaletteki musluklar ve ışıklar sensörlü olmalı, kaloriferlere ısı ayarı takılmalı belli bir seviyeye ısı düşmesin ya da çok ısınmasın diye. Okul kantinlerinde satılan yiyecekler okulun bahçesinde bir kısmı öğrenci katılımlı ile belki yetiştirilebilir. Atıkların geri dönüştürülmesi çalışmaları birçok branşta proje olarak yapılabilir. Öğrenciler kendi ürettikleri şeyleri değiş tokuş yapma günü olarak sunmaları sağlanabilir. Kendi öğrendikleri bilgileri ve becerileri başkaları ile paylaşımlarına fırsat sunulabilir. Okullarda güneş enerjisi panelleri kullanılabilir. Su arıtma sistemleri kullanılabilir.

Örneğin; bahçede meyve ve sebze yetiştiriciliği yapılabilir. Öğrenciler meyvenin ağaçta nasıl yetiştiğini, zamanını, bakımını öğrenebilmeli. Bir sebze o bölgede ne zaman ve nasıl yetişir ne kadar sürede olgunlaşır ve ne zaman toplanır bilmeli. Böylece yediği yiyeceklerin sürecini öğrenmiş olur. Hatta kompost alanları yaratılabilir ve toprağın ya da gıdanın nasıl verimli kullanılabileceğini yaşayarak öğrenir. Bence yemekhanelerde de öğrenciler kendi tabaklarını kendileri dökmeliler. Peçete için ayrı, yiyecek atıklarının ayrı toplanmasının bilinci oluşturulmalı. Yemeyeceği yemeği almaması gerektiği vurgulanmalı. Aldığı yemeği bitirmesi sağlanmalı ki çok almamayı ve israf etmemeyi öğrenmesi gerekir. Ben bunu sınıflarımla gittiğimde sürekli konuşuyorum. Öğrencilerime sorular soruyorum neden almadın, neden bitirmeden kalkıyorsun gibi onlarla sohbet havasında bunların önemini anlatmaya çalışıyorum. Tuvaletlerde yine öğrencilerime suyu az açmaları, gerekmiyorsa elektrik ve suyu kapatmaları gerektiğini anlatmaya çalışıyorum. Sınıflar başka bir branşın sınıfına giderken ışıkları açık unutuyorlar ya da akıllı tahtayı ben bunların kapanması gerektiği konusunda uyarılarda bulunuyorum. Herkes okul içinde bunlara dikkat etse ve uyarılarla sürekli tekrarlansa belki bir bilinç oluşturulabilir.

Tablo 8

Sosyal Kapsayıcılıkta Okul Yöneticilerine Düşen Görevler

Tema	Temel Biçimlendirilmiş Alıntılardan Örnekler	Frekans
Sosyal Kapsayıcılıkta Okul Yöneticilerine Düşen Görevler	Bireysel farklılıkları gözetme (ö1, ö2, ö3, ö7, ö8, ö9, ö10, ö11, ö12, y3, v1, v2, v4, v7, v8, v9)	16
	Tüm paydaşların karar alma süreçlerinde etkin olması (ö2, ö4, ö5, y2 v2, v9)	6
	Sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde olma (Ö3, Ö4, Ö6, Y2, Y4, V4)	6
	Olumlu okul iklimi oluşturma (ö2, y2, v2, v9)	4

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların sosyal kapsayıcılıkta okul yöneticilerine düşen görevlere yönelik görece en çok bireysel farklılıkları gözetmeye yönelik atıfta bulundukları görülmektedir (f:16). Ö2, Ö6, Ö7, Ö9 kodlu katılımcılar sosyal kapsayıcılıkla ilgili olarak görüşlerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

Ö2: Okul yöneticilerinin tüm farklılıkları dikkate alarak tüm bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda gerekli desteği ve eğitimi sağlaması gerekir. Küreselleşme ve son yıllarda ülkemizde artan göç ile birlikte farklı kültür ve inançlara sahip öğrenciler aynı sınıfta olabilmekte. Okul yöneticileri de olumlu bir ortam oluşturmali, zorbalık, farklılıklar gibi konularda rehberlik ile birlikte çalışarak olumlu okul iklimini oluşturmali.

Ö6: Okul yöneticileri, öğrencilerin farklı etnik kökenlere, kültürel geçmişlere, cinsiyetlere, engellilik durumlarına ve sosyoekonomik arka planlara sahip olabileceğini bilerek ayrımcılığın önlenmesini ve her öğrencinin değerli hissetmesini sağlayacak bir okul kültürü oluşmasına liderlik etmelidir.

Ö7: Küreselleşme, salgın, göç, savaş, artan tüketim ihtiyacı gibi nedenlerden dolayı toplumsal eşitliğin sağlanması zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Bu durum ise sosyal kapsayıcılık anlayışının doğmasına yol açmıştır. Bu anlayış kapsamında okul yöneticilerine de ciddi sorumluluklar düşmektedir. Bu bağlamda okul yöneticileri; okulda çocukların hayata tutunma becerisini artıracak, motivasyonlarını yükseltecek ve aidiyet hislerini harekete geçirecek etkinliklere yer verebilmeli; öğrencilere her konuda fırsat eşitliğini sağlayabilmelidir.

Ö9: Farklılıklara saygı duyan bireylerin yetiştirildiği, öğretme-öğrenme süreçlerinin çocukların ilgi gereksinimlerine göre düzenlendiği, cinsiyet ayrımcılığının yapılmadığı, demokratik bir ortam hazırlayarak tüm öğrencilerin sosyal etkinliklere aktif olarak katılımının sağlanması gibi uygulamaları etkin kullanarak.

Tablo 9

İyi Yönetişimde Okul Yöneticilerine Düşen Görevler

Tema	Temel Biçimlendirilmiş Alıntılardan Örnekler	Frekans
İyi Yönetişimde Okul Yöneticilerine Düşen Görevler	Toplantılara öğretmenler, okul aile birliği üyeleri ve öğrenci temsilcilerinin katılımını sağlama (ö2, ö3, ö4, ö6, ö9, ö11, y4, y5, v2, v10, v11, v12)	12
	Yeni fikirlere açık olma (ö1, ö4, ö5, ö8, ö11, ö12, y4, y5, v2, v4, v5)	11
	Sürdürülebilirliği sağlamak için etkili okul iklimi oluşturma (ö6, ö7, y1, y4, y5 v2, v5, v11, v12)	9
	Eğitim politikası geliştirme Ö7, y2, y3, y4, y5, y6	6
	Dezavantajlı gruplar için yardım kampanyaları düzenleme (ö2, ö9, 10, ö12, y6)	5

Tablo 9 incelendiğinde katılımcıların iyi yönetişimde okul yöneticilerine düşen görevlere görece en çok *toplantılara öğretmenler, okul aile birliği üyeleri ve öğrenci temsilcilerinin katılımını sağlamaya* yönelik atıfta bulundukları görülmektedir (f:16). Ö3, Ö7 ve Ö8 kodlu katılımcılar görüşlerini şu şekilde belirtmişlerdir:

Ö3: Öncelikle yönetici, karar alma, ödül, ceza ve terfi politikaları, okul bütçesinin kullanımı gibi konularda şeffaf, hesap verebilir olmalıdır. Adil ve tarafsız bir yönetim anlayışı önemlidir. Okulun tüm paydaşlarıyla iyi bir iletişim ağı oluşturulmalıdır. Farklı görüşlere değer verilmeli ve karar süreçlerine tüm paydaşların katılması için danışma kurulları oluşturulmalıdır. Okul yöneticisinin liderlik ve yetkinlik bağlamında kendisini sürekli geliştirmesi gereklidir. Ekip çalışması teşvik edilmeli, okulun çevresel kuruluşlar, diğer okullar, belediyeler, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, vb. kaynaklardan yararlanması, iş birliği ve paylaşım amacıyla proje, kampanya, eğitim gibi etkinlikler düzenlenebilir. Öğrenci, veli ve personeli temsilcileri seçerek bu kişilerin de dahil olduğu danışma kurulları oluşturup karar süreçlerine katılımı sağlanabilir. Yöneticiler şeffaf ve hesap verebilir şekilde okulu yönetmelidir. Öğrenci, veli ve personeli ile iletişimini güçlü tutmalıdır. Okul yöneticisi hem kendini hem de çalışanlarını sürekli gelişim amacıyla dinamik tutmalı, gerekli olanakları sağlamalıdır. Çalışanlara inisiyatif alma imkânı vererek yetki paylaşımı yapmalıdır. Öğrenci başarısı, öğretimin kalitesi, veli memnuniyeti gibi özellikleri takip ederek iyileştirme çalışmaları başlatabilir, böylece okulun zayıf yönlerini geliştirmek için bilgi toplayabilir. Okul yöneticileri yukarıda belirtilen hususlarda kendi okullarından başlayarak toplumda öncü rol üstlenmeli ve sadece öğrencilerinin değil aynı zamanda bulunduğu çevrenin de gelişiminde aktif rol almalıdır. Okul, toplum ile bilimin buluşma noktasıdır ve toplumda her kesimin bir okula destek olma istek ve gönüllülüğü çok yüksektir. Bu da okulun sosyal bir sorumluluk olarak yönetişimin geliştirilmesinde görev alması için önemli bir avantajdır.

Ö7: Okul yöneticileri, eğitim paydaşlarının arasında doğru iletişim kurulmasını sağlayarak, olaylar ve durumlar arasında ortak karar alma mekanizmasını geliştirerek, kurumsal sorumluluğun gelişmesine destek olarak, çalışanların motivasyonunu artırarak ve toplumun

beklentileri ile okulun beklentileri arasında denge kurarak iyi yönetişime okul sistemi içinde katkı sağlayabilirler. Okul yöneticileri; meydana getirdiği olumlu okul iklimi sayesinde paydaşların ve öğrencilerin ortak karar almasına, beklentilerini dile getirmesine, çatışmaların adil bir şekilde çözülmesine nc olarak ve şeffaf, açık, katılımcı, hukuka bağlı bir yönetim sistemi uygulayarak toplumda iyi yönetişimin geliştirilmesinde önemli bir rol üstlenebilirler.

8: Okul personeli ve öğretmenlere kendini ifade edebilme hakkı tanıyarak, okul personeli ve öğretmenlerin tüm stratejik değişiklikler ile ilgili görüşlerini alarak ve okul sistemi içerisinde okul personeli, ğretmen, ğrenci ve velilerden yönetimsel süreçler ile ilgili düzenli olarak geri bildirim alarak okul sistemi içerisinde iyi yönetişime katkı sağlayabilirler. Okul sistemi içerisinde okul personeli, ğretmen, ğrenci ve velilerden yönetimsel süreçler ile ilgili düzenli olarak geri bildirim alarak okul sistemi içerisinde iyi yönetişime katkı sağlayabilirler. İyi yönetişim ancak etkili geri bildirim, liyakat, zgven gibi unsurlar ile mümkündür. İyi yönetişim unsurlarını benimsemiş bir kurumda ğretmen ve ğrenci ilişkileri de güven üzerine kurulacaktır. Bireylerin, bu unsurla ile erken yaşlarda tanışmaların gelecekte toplumun tüm kurum ve kuruluşlarında da iyi yönetişimi pozitif yönde etkileyeceğine inanıyorum.

BÖLÜM V

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın tartışma, sonuç ve önerileri sunulmuştur.

Tartışma

Sürdürülebilirlik özellikle 20. yüzyılın sonunda işletme alanında kendini göstermeye başlamıştır. Giderek hızlanan küreselleşme sonucu iktisat biliminin odak noktası olan kıt kaynakların yönetimi kavramı bütün yaşama etki etmeye başlamıştır. Kaynakların kullanımı konusunda süregelen vurdumduymazlık insanların yaşamını olumsuz yönde etkilemeye başlamıştır. Buradan hareketle sürdürülebilirlik tüm alanlarda odak felsefe olarak kendine yer edinmeye başlamıştır.

Bu araştırmada Ulu Önder Mustafa Kemal Atatürk'ün de bütün ümidim gençliktedir düşüncesiyle beraber okullardaki sürdürülebilirlik çalışmalarına liderlik etmesi beklenen okul yöneticilerinin özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır. Nitel araştırma yöntemlerinden tekli durum çalışması yönteminin kullanıldığı bu araştırmada elde edilen sonuçlar ilgili alan yazın ışığında tartışılmıştır. Elde edilen sonuçlardan hareketle bazı öneriler geliştirilmiştir.

Sürdürülebilir toplum ve bileşenlerine ilişkin katılımcı görüşlerine göre geleceğe yönelik çalışmalar yapmak oldukça önemlidir. Okulların doğası gereği gelecek toplumların üyeleri olan bireyleri yetiştirmek öncelikli bir durumdur. Bu geleceğe dönüklük hem öğrenciler hem öğretmenler hem de yöneticiler için kritik öneme sahiptir. Katılımcı görüşlerine göre okul yöneticileri -günü kurtarmak- yerine geleceğe yönelik planlamalar yapmalı ve paydaşlara da bu konuda liderlik etmelidir. Nitekim yine katılımcıların görüşlerine göre ikinci sırada liderin özelliklerine yönelik açıklamalar yapılmıştır. Öğretimsel liderliğin bileşenlerinden

biri olan vizyon ve misyon sağlama (Hallinger, 2005), sürdürülebilir liderlik için de geçerli bir bileşen olduğunu söylemek mümkündür.

Sürdürülebilirlik, “mevcuttaki kuşakların istek ve ihtiyaçlarını, doğal kaynakların tekrar yenilenmeden ve geri dönüşü olmayacak şekilde yok etmeden gelecek kuşaklara bırakılması” olarak tanımlanmıştır. Kaynakların gün geçtikçe azalması ve bunun sonucunun da gelecek nesillere zarar vereceği kaçınılmazdır. Bu zararın önlenmesi ve alınacak kararlarda gelecek kuşaklar da düşünülmelidir (Tıraş, 2012). Okulların var oluş amaçları, geleceğin bireylerini yetiştirmektir. Bu nedenle katılımcılardan elde edilen sonuçlarda geleceğe yönelik olma vurgusu fazlaca yapılmıştır. Nitekim geleceğin eğitim örgütlerinde önemli olan iki faktör verimlilik ve yeniliktir. Birçok yönden hızla değişen, dinamik bir çevre içerisinde faaliyet gösteren eğitim örgütlerinin varlıklarını sürdürebilmeleri ve amaçlarını gerçekleştirebilmeleri için kendilerinin de devamlı bir değişim ve gelişim içinde bulunmalarını gerektirir. Bu bağlamda eğitim örgütleri, kümülatif araştırma-geliştirme faaliyetlerinde bulunmak yoluyla değişim faaliyetlerini yürütebilirler (Zerenler, Türker ve Şahin, 2007). Bunu sağlayacak okul yöneticisi, kendisini iletişimsel bir süreç olarak algılar; bireyin, örgütün ve toplumun ihtiyaçlarını ve gereklerini kabul eder, kendini geliştirir ve koordine eder. Sadece tüketmenin değil kendi öz kaynaklarını da kullanabilmek ülke politikaları açısından da önemlidir. Sürdürülebilir kalkınma anlayışı bu çabanın sonucunda ortaya çıkmıştır (Kaypak, 2011).

Ekonomik kalkınmada okul yöneticilerine düşen görevlere yönelik elde edilen verilere göre katılımcılar okul yöneticilerinden ekonomik kalkınmanın önemini öğrencilere aktarmasını beklemektedir. Bunu yaparken de okul yöneticisinin ekonomik kalkınmanın öneminin içselleştirmiş olmasını, liderlik özelliklerinden biri olarak sahip olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Nitekim bu durum Bandura’nın sosyal öğrenme kuramı ile de açıklanabilir. Bandura’ya (1977) göre öğrenmenin sosyal bağlamda, etkileşim, gözlem ve taklit yoluyla gerçekleşen bir süreç olduğu temeline dayanmaktadır. Bandura, bireylerin başkalarının davranışlarını gözlemleyerek de birçok şeyi öğrenebileceğini öne sürmüştür. Bu bakış açısı ile hareket edildiğinde okul yöneticilerinin davranışları, öğrencilere rol-model olarak sirayet edebilir. Sürdürülebilir liderler her zaman astlarıyla fikir alışverişinde bulunurlar ve bu istişare sonucunda görüşlerini değiştirebilirler. Sürdürülebilir liderlerin özelliklerinden biri de çok sık empati yapmalarıdır. Sürdürülebilir lider, vizyonerdir ve yaptıkları çalışmalarda uzun vadeli bakış açısıyla hedeflerine ulaşmaya çalışırlar. Kurumun sürdürülebilir odaklı

hedefleri için ekibin iş birliği içerisinde çalışmasını önemserler. Ekibine güvenmek, birlikte hareket etmek bu liderler için çok önemlidir (Šimanskienė ve Župerkienė, 2014).

Çevresel sürdürülebilirlikte okul yöneticilerine düşen görevlere yönelik elde edilen veriler, okul yöneticilere görece ilk sırada çevre bilincini geliştirme görevini yüklemiştir. Bu çevre bilincini geliştirme sonucu derinlemesine incelendiğinde hem öğrencilerde hem de öğretmenlerde çevre bilincini geliştirmeye yönelik sorumlulukları olduğunu ortaya koymuştur. Eko-okul çalışmaları göz önünde bulundurulduğunda okullarda yapılan etkinlikler, sınıfta yapılan derslerin ötesine geçerek toplumda da çevre duyarlılığının sağlanmasında rol almış olurlar. Program, çevre için yapılan bütünsel bir okul faaliyetini kapsar ve uygulandığı okullardaki başarısı, okul müdürü başta olmak üzere okul yöneticilerinin ve öğretmenlerin ilgisine bağlıdır. Eko-okullar programındaki en önemli etken ise öğrenci katılımıdır. Nitekim Yüksel (2019) tarafından yapılan araştırmada eko-okul akreditasyonu almış okullar ve almamış okulları karşılaştırılmıştır.

Elde edilen sonuçlar bu araştırmanın sonuçları ile bazı açılardan örtüşmektedir. Araştırmacı eko-okul tarafından akredite edilmiş okullardaki çevre bilinci geliştirme düzeylerinin yüksek olduğunu, okul yöneticilerinin bu konuda daha aktif olduğunu ifade etmiştir. Hal-i hazırdaki araştırmada da katılımcılar okul yöneticilerine düşen görevlerde ilk sırada çevre bilinci geliştirmeyi ifade etmişlerdir.

Sosyal kapsayıcılıkta okul yöneticilerine düşen görevlerde görece en çok bireysel farklılıkları gözetmeye yönelik atıfta bulundukları ortaya çıkmıştır. Bu durumda son yıllarda daha baskın hale gelen bireyselleşme/kendini değerli görme tutumu ile bağlantılı olduğu söylenebilir. Kapsayıcılık bakımından birçok bireyin sahip olduğu bireysel özellikleri tanıyıp, yorumlayıp aynı misyon için harekete geçirme görevi okul yöneticilerine düşmektedir. Nitekim Çobanoğlu ve Badavan’a (2017) göre etkili okulların bileşenlerinden biri olan vizyon ve misyon sağlama görevi okul başarısının anahtarı olarak kabul edilmiştir. Sürdürülebilir lider, kurumdaki diğer bireylerle iş birliği içinde olur, eylemler geliştirir ve onları destekleyerek beklenmedik çevresel değişimlere adaptasyonlarını sağlar.

İyi yönetim ulusal ya da uluslararası sorunların çözümünde kamu ve özel kurumların yanı sıra sivil toplum kuruluşlarının da devreye girdiği ve sürecin birlikte yönetme anlayışını ifade etmektedir (Kooiman, 1999). İyi yönetim konusunda okul yöneticilerine düşen görevlere yönelik elde edilen veriler; öğretmen, veli ve okul yöneticilerine göre okul yöneticilerinin toplantılara öğretmenler, okul aile birliği üyeleri ve öğrenci temsilcilerinin

katılımını sağlamasını birincil görevi olduğunu ifade etmişlerdir. Demografik açıdan görece büyük okulların hareket şekli ve hızı, demografik açıdan görece daha küçük okulların hareket kabiliyetine sahip olmadığı için okul yöneticilerinin yetki devrini arttırmalarının gerekliliğini söylemek mümkündür. Bu sayede paydaşların sürdürülebilirlik konusunda kabullenme oranlarının artabileceği, eyleme geçme hızının artacağı, hızlı ve etkili sonuçlar alınabileceğini söylemek mümkündür. Erdem'e (2020) göre okul müdürünün okulun amaçlarının en üst seviyede gerçekleştirilebilmesi için müdür yardımcılarıyla ekip ruhu ile çalışması ve sorumluluk verdiği müdür yardımcılara sınırları açık ve net olarak belirlenmiş yetki devri yapması gerekmektedir. Okul müdürü yetki devrinin hem sınırlarını açık ve net olarak belirlemeli hem de devrettiği yetkinin verilen sorumlulukları yerine getirmede nasıl işe koşulduğunu da denetlemesi gerekmektedir. Aksi olduğunda yetki devriyle amaçlananlar gerçekleşmeyeceği gibi okul yönetiminde yeni sorunlar da meydana gelebilecektir. Okul müdürünün yetki devriyle ilgili gözönünde bulundurması gereken en önemli husus, *“yetkinin devredilebileceği fakat sorumluluğun devredilemeyeceği”* ilkesidir.

Sonuç

Sürdürülebilir bir toplum inşa etmede okul yöneticilerine düşen rollere ilişkin paydaş görüşlerinin incelendiği bu çalışmada şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- 1- Okul yöneticileri, tüm eğitimsel etkinliklerde mutlaka geleceğe yönelik bir düşünme şekli ile hareket etmeye ihtiyaç duymaktadır. Liderliğin gerekliliklerinden biri olan takipçilere vizyon sağlama sorumluluğu okul yöneticilerinden beklenen bir özelliktir. Bu vizyonun etkili şekilde gerçekleştirilmesi için hem okul müdürüne hem de öğretmenlere düşen görevler vardır.
- 2- Araştırma yapılan okuldaki okul yöneticileri, sürdürülebilirliği ve sürdürülebilir yaşamı sağlamak için okuldaki tüm paydaşlar için olumlu öğrenme iklimi temin etmektedir. Okullar, kavramların hem öğrenildiği hem de bu kavramların uygulandığı eğitim ortamları olarak sürdürülebilirliği öğreten ve bunu yaşatan yerlerdir.
- 3- Araştırma yapılan okuldaki okul yöneticileri, çevre bilincini geliştirmek konusunda kendilerinden beklenenleri tam olarak karşılayamamaktadır. Merkezi yönetimin sergilendiği eğitim sistemlerinde, okul yöneticilerinin okul yönetimlerindeki hareket alanlarını belirleyen mevzuat hükümlerinin sınırlayıcı bir yönünün bulunduğu; eğitim

programlarının merkezi olarak belirlenmiş olmasının okulun özgün bağlamına uygun öğretim tarasimleri ortaya koymayı sınırladığı tespit edilmiştir.

- 4- Araştırma yapılan okuldaki okul yöneticilerinin sürdürülebilirliğin desteklenmesi adına bireysel farklılıklara değer verdiği ve bu farklılıkları aktif şekilde vurguladığı tespit edilmiştir.
- 5- Araştırma yapılan okuldaki tüm paydaşların, sürdürülebilirliğin sağlanması ile ilgili alınan kararlarda temsil edilmediği tespit edilmiştir.

Öneriler

Araştırmada sonuçları ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir:

Uygulayıcılar için Öneriler

1. Okul yöneticileri, birer sürdürülebilir lider olmaları konusunda MEB tarafından desteklenebilir, gerekli olduğu durumlarda üniversite ve sivil toplum kuruluşları aracılığıyla mesleki gelişim çalışmaları ile gelişimleri sağlanabilir.
2. Öğretmenler, okullarda sürdürülebilirliği hem öğretmek hem de yaşatmak için sorumluluk alarak gerekli olan durumlarda -yasa ve yönetmeliklerin izin verdiği sınırlarda- öğretim uygulamalarında okulun gerçeklerine yönelik değişiklikler yapabilirler. Gerekli durumlarda seçmeli ders, uzman davetleri ile öğrencilerin ve öğretmenlerin gelişimleri desteklenebilir.
3. Karar alma süreçlerinde okulun etki ettiği ve okuldan etkilenen tüm paydaşlara söz hakkı vermek uygun olacaktır. Bu sayede kişilerin uygulamaları kabullenme oranı artırılabilir. Bu söz hakkını tanıırken düzenli aralıklar ile çevrim içi / yüz yüze toplantılar düzenlenebilir ve paydaşlar ile iletişim kanallarını açık tutulabilir.

Araştırmacılar için Öneriler

1. Sürdürülebilirliği amaç edinen farklı okul modelleri ile ilgili olarak karma yöntem araştırmaları yapılarak konun derinlemesine incelenmesi sağlanabilir.
2. Eko- Okulların etkililiği konusunda nitel araştırmalar yapılabilir.

3. Sürdürülebilir toplum konusunda okul müdürlerine düşen görevlere benzer şekilde öğretmenlere düşen görevler de incelenebilir.
4. Öğrenci görüşlerine göre sürdürülebilirlik kavramı metaforik olarak incelenebilir.

KAYNAKLAR

- Alnidawi, A. A. B., Alshemery, A. S. H., & Abdulrahman, M. (2017). Competitive advantage based on human capital and its impact on organizational sustainability: Applied study in Jordanian telecommunications sector. *Journal of Management and Sustainability*, 7(1), 64-75.
- Aktepe, S. & Girgin, S. (2009). İlköğretimde eko-okullar ve klasik okulların çevre eğitimi açısından karşılaştırılması. *İlköğretim Online*, 8(2), 401-414.
- Atkinson, G. (2000). Measuring corporate sustainability. *Journal of Environmental Planning and Management*, 43(2), 235-252. <https://doi.org/10.1080/09640560010694>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- Birleşmiş Milletler (1992a). *Çevre ve kalkınma konferansı: rio bildirgesi*, İlke 1.
- Birleşmiş Milletler (2023). *Sürdürülebilir kalkınma amaçları*. <https://turkiye.un.org/tr/sdgs> sayfasından erişilmiştir.
- Bonn Declaration, (2009). *UNESCO World Conference on Education for Sustainable Development*, Bonn, Germany, s. 2. www.esd-world-conference-2009.org/en/whats-new/newsdetail/item/bonn-declaration-adopted.html sayfasından erişilmiştir.
- Bourn, D. (2008). Education for sustainable development in the UK: Making the connections between the environment and development agendas. *Theory and Research in Education*, 6(2), 193-206. <https://doi.org/10.1177/1477878508091112>
- Bozlağan, R. (2002). Sürdürülebilir gelişme düşüncesine giriş. *Çağdaş Yerel Yönetimler*, 11(1), 56-72.
- Brundtland Report. (1987). *Our common future: The World Commission on Environment and Development's report*. Oxford: Oxford University.

- Cagnin, C.H., Loveridge, D., & Butler, J. (2005). *Business sustainability maturity model. Oral presentation*. Paper presented at the Business Strategy and the Environment Conference, Devonshire Hall, University of Leeds, UK, Retrieved from www.crrconference.org/Previous_conferences/downloads/bseabstracts200501.09.2005.pdf
- Conca, K. & Geoffrey, D. D. (2004). *Gren planet blues: Environmental politics from stockholm to Johannesburg*. Colorada: Westview.
- Creswell, J. W. (2007). *Nitel araştırma yöntemleri*. (L. Bütün & B. Demir, Çev.). Ankara: Siyasal.
- Çobanoğlu, F. & Badavan, Y. (2017). Başarılı okulların anahtarı: etkili okuldeğişkenleri. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (26), 114-134.
- Davey, L. (2009). *The application of case study evaluations* (T. Gökçek, Çev.). *Elementary Education*, 8(2), 1-3.
- Eko-Okullar (2023). *Eko-okullar programı nedir?*<http://www.ekookullar.org.tr/sayfasından-erişilmiştir>.
- Erdem, A. R. (2020). *Okul yönetiminde yetki devri*. Nirvana sosyal bilimler. <http://www.nirvanasosyal.com/h-588-okul-yonetiminde-yetki-devri.html>, sayfasından erişilmiştir.
- Ergün, T., & Çobanoğlu, N. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre etiği, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(1), 22-25.
- Ferdig, M. A. (2007). Sustainability leadership: co-creating a sustainable future. *Journal of Change Management*, 7(1), 25-35.
- Ferrer-Estévez, M., & Chalmeta, R. (2021). Integrating sustainable development goals in educational institutions. *The International Journal of Management Education*, 19(2), 100494.
- Gardner-McTaggart, A. C. (2022). Educational leadership and global crises; reimagining planetary futures through social practice. *International Journal of Leadership in Education*, 25(4), 647-663.

- Gilman, R. (1992). “Sustainability” from the 1992 UIA/AIA “Call for Sustainable Community Solutions”, <http://www.context.org/about/definitions> sayfasından erişilmiştir.
- Gladwin, T. N, Kennelly, J. J., & Krause, T. S. (1995). Shifting paradigms for sustainable development: Implications for management theory and research. *Academy of Management Review*, 3(3), 874-907.
- Gummerson, W. M. (2015). Augmenting sustainable leadership practices with complexity theory. *Literacy Information and Computer Education Journal*, 6(1), 1247-1255.
- Haan, T., Jansen, P. G. W., & Ligthart, P. (2015). *Sustainable leadership: What is required from future leaders?* İstanbul: Russell Reynolds.
- Hallinger, P. (2005). Instructional leadership and the school principal: A passing fancy that refuses to fade away. *Leadership and Policy in Schools*, 4(3), 221-239. DOI: 10.1080/15700760500244793
- Hargreaves, A., & Fink, D. (2003). Sustaining leadership. *Phi Delta Kappan*, 84(9), 693-700.
- Hargreaves, A., & Fink, D. (2004). The seven principles of sustainable leadership. *Educational Leadership*, 61(7), 8-13.
- Hargreaves, A. (2007). Sustainable leadership and development in education: Creating the future, conserving the past. *European Journal of Education*, 42(2), 223–233. <https://doi.org/10.1111/j.1465-3435.2007.00294.x>
- Hargreaves, A., Halasz, G., & Pont, B. (2007). *School leadership for systemic improvement in Finland*. Paris: Organization for Economic Cooperation and Development, 1-44.
- Harris, J. & Hofer, M. (2009). Instructional planning activity types as vehicles for curriculum-based TPACK development. In I. Gibson, R. Weber, K. McFerrin, R. Carlsen & D. Willis (Eds.), *Proceedings of SITE 2009--Society for Information Technology & Teacher Education International Conference* (pp. 4087-4095). Charleston, SC, USA: Association for the Advancement of Computing in Education (AACE). Retrieved from <https://www.learntechlib.org/primary/p/31298/>.
- Horak, S., Arya, B., & Ismail, K.M. (2018). Organizational sustainability determinants in different cultural settings: A conceptual framework. *Business Strategy and the Environment*, 27(4), 528-546.

- IISD [The International Institute for Sustainable Development]. (2012). *Sustainable timeline*. Winnipeg Manitoba, Canada: IISD. www.iisd.org sayfasından erişilmiştir.
- IUCN/UNEP/WWF (1991). *Caring for the Earth: A strategy for sustainable living gland, Switzerland: Published in partnershipby IUCN -The World Conservation Union, UNEP - United Nations Environment Program, WWF - World Wide Fundfor Nature*.
- Jennings, P. D., & Zandbergen, P. A. (1995). Ecologically sustainable organizations: An institutional approach. *The Academy of Management Review*, 20(4), 1015–1052. <https://doi.org/10.2307/258964>
- Kaypak, Ş. (2011). Küreselleşme sürecinde sürdürülebilir bir kalkınma için sürdürülebilir bir çevre. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 13(20), 19-33.
- Kestane, A. (2016). *Kurumsal sürdürülebilirlik perspektifinde işletmelerin finansal performansının analizi ve yatırımcı davranışları üzerine bir araştırma: BİST sürdürülebilirlik endeksinde bir uygulama*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kütahya.
- Kioupi, V., & Voulvoulis, N. (2019). Education for sustainable development: A systemicframework for connecting the SDGs to educational outcomes. *Sustainability*, 11(21), 6104.
- Kooiman, J. (1999). Social political governance, public management: An international journal and theory. *Public Management Review*, 1, 67-92.
- Kuhlman, T., & Farrington, J. (2010). What is sustainability? *Sustainability*, 2, 3436-3448.
- Kuşat, N. (2013). Yeşil sürdürülebilirlik için yeşil ekonomi: Avantaj vede avantajları Türkiye incelemesi. *Journal of Yaşar University*, 29(8), 4896–4916.
- Lozano, R., Barreiro-Gen, M., Lozano, F., & Sammalisto, K. (2019). Teaching sustainability in European higher education institutions: Assessing the connections between competences and pedagogical approaches. *Sustainability*, 11(6), 1602. Doi:10.3390/su11061602
- Madu, C. N., & Kuei, C. (Eds.). (2012). *Handbook of sustainability management*. Singapur: World Scientific.

- Mandip, G. (2011). Green HRM: people management commitment to environmental sustainability. *Research Journal of Recent Sciences*,1, 244–252. <https://doi.org/10.1128/MCB.24.6.2444>.
- McAdams, R. P. (1997). A systems approach to school reform. *Phi Delta Kappan*, 79(2), 138.
- Merleau-Ponty, M. (2012). *Algının fenomenolojisi* (Çev. E. Sarıkartal ve E. Hacımuratoğlu). İstanbul: İthaki.
- Merter, M. (2004). *Türkiye 'nin sürdürülebilir kalkınması için genel çerçeve*. [http://www.ari-tr.org/images/content/Merter% 20Mert.doc](http://www.ari-tr.org/images/content/Merter%20Mert.doc), sayfasından erişilmiştir.
- Mogaji, I. M., & Newton, P. (2020). School leadership for sustainable development: Ascoping review. *Journal of Sustainable Development*, 13(5), 15-30.
- Morelli, J. (2011). Environmental sustainability: A definition for environmental professionals. *Journal of Environmental Sustainability*, 1(1), 1-9.
- Özdemir, O. (2007). Yeni bir çevre eğitimi perspektifi: Sürdürülebilir gelişme amaçlı eğitim. *Eğitim ve Bilim*,32(145), 23-39.
- Özdemir, O. (2022). *Sürdürülebilir okuryazarlık ve çevre eğitimi* (4. Baskı). Ankara: Pegem.
- Özdemir, O. (2023). Sürdürülebilirliğe geçiş: Ekolojik zekâ ve sürdürülebilir okuryazarlıkla yaşam tarzını dönüştürmek. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 66, 213-233.
- Ozanne, L. K., Phipps, M., Weaver, T., Carrington, M., Luchs, M., Catlin, J., Gupta S., Santos, N. J.C., Scott, K. & Williams, J. (2016). Managing the tensions at the intersection of the triple bottom line: a paradox theory approach to sustainability management. *Journal of Public Policy & Marketing*, 35(2), 249-261.
- Paul, K. (2008). Corporate sustainability, citizenship and social responsibility reporting: A website study of 100 model corporations. *The Journal of Corporate Citizenship*, 32, 63–78. <http://www.jstor.org/stable/jcorpciti.32.63>
- Shrivastava, P. (1995). Creating sustainable corporations. *Business Strategy and the Environment*,4(3), 154-165.

- Silalaiy, K., Ratanaolarn, T., & Thaveesuk, M. (2018). The sustainable leadership for vocational schools in Thailand: A structural equation model. *Mediterranean Journal of Social Sciences*, 9(3), 79-89.
- Šimanskienė, L., & Župerkienė, E. (2014). Sustainable leadership: The new challenge for organizations. *Forum Scientiae Oeconomia*, 2(1), 81-93.
- Soukainen, U., & Fonsén, E. (2018). Will the leadership last? Sustainable leadership in early childhood education. In E. Rogulj, A. Jevtić, & A. Jurčević - Lozančić (Eds.), *Early childhood relationships: The foundation for a sustainable future: Proceedings, International Scientific and Professional Conference OMEP 2017* (pp. 312-329). OMEP Hrvatska. Retrieved from <http://omep.hr/assets/zbornik.pdf>
- Sterling, S. (2014). At variance with reality: How to re-think our thinking. *Journal of Sustainability Education*, 6(14), 145-155.
- Székely, N. & vom Brocke, J. (2017). What can we learn from corporate sustainability reporting? Deriving propositions for research and practice from over 9,500 corporate sustainability reports published between 1999 and 2015 using topic modelling technique. *PloS one*, 12(4), e0174807.
- Şengül, M. (2001). Bir çevre yönetimi aracı olarak çevre için eğitim. *Amme İdaresi Dergisi*, 34(4), 137-155.
- Thomas, I., & Nicita, J. (2002). Sustainability education and Australian universities. *Environmental Education Research*, 8(4), 475-492.
- Thomas, I. (2009). Critical thinking, transformative learning, sustainable education, and problem-based learning in universities. *Journal of Transformative Education*, 7(3), 245-264. doi:10.1177/1541344610385753
- Timm, J. M., & Barth, M. (2021). Making education for sustainable development happen in elementary schools: The role of teachers. *Environmental Education Research*, 27(1), 50-66.
- Tıraş, H. (2012). Sürdürülebilir kalkınma ve çevre: teorik bir inceleme. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 57-73, IP: 46.196.88.149.
- Ulus, M. (2018). *Managing human factors for change towards organizational sustainability in tourism organizations*. Master Thesis, Bogazici University, İstanbul.

- UN [United Nations]. (2000). *United Nations Millennium Declaration*. Retrieved from www.un.org/millennium/declaration/ares552e.htm
- UN [United Nations]. (2001). *UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity*. Retrieved from www.undocuments.net/udcd.htm
- UN [United Nations]. (2014). *Report of the open working group of the general assembly on sustainable development Goals*. Retrieved from www.undocs.org/A/68/970
- UNESCO [United Nations Educational Scientific and Cultural Organization]. (1978). *Intergovernmental conference on environmental education: final report*. Paris: UNESCO
- UNESCO [United Nations Educational Scientific and Cultural Organization]. (2005). *United nations decade of education for sustainable development (2005–2014): international implementation scheme*. Paris: UNESCO.
- UNESCO [United Nations Educational Scientific and Cultural Organization]. (2007). *The un decade of education for sustainable development (DESD 2005–2014): The first two years*. Paris: UNESCO.
- UNESCO [United Nations Educational Scientific and Cultural Organization]. (2013). *Making education a priority in the post-2015 development agenda: Report of the global thematic consultation on education in the post-2015 development agenda*. Paris: UNESCO
- UNESCO [United Nations Educational Scientific and Cultural Organization]. (2014). *Education for sustainable Development (ESD)*. Retrieved from www.unesco.org/new/en/education/themes/leading-the-internationalagenda/education-for-sustainable-development/
- UNESCO-TMK [UNESCO Türkiye Milli Komisyonu]. (2014). *Sürdürülebilir kalkınma için eğitim*. www.unesco.org.tr/?page=3:70:2 sayfasından erişilmiştir.
- Wang, L. & Lin, L. (2007). A methodological framework for the triple bottom line accounting and management of industry enterprises. *International Journal of Production Research*, 45(5), 1063-1088.
- Washington, W., Taylor, B., Kopnina, H. N., Cryer, P., & Piccolo, J. J. (2017). Why ecocentrism is the key pathway to sustainability. *Ecological Citizen*, 1, 7.

- Welford, R., Young, W., & Ytterhus, B. (1998). Towards sustainable production and consumption: A literature review and conceptual framework for the service sector. *Eco-Management and Auditing*, 5(1), 38-56.
- Yaman, Ö., & Aksoydan, E. (2020). *Sürdürülebilir yaşam rehberi*. İstanbul: Yeni İnsan.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yılmaz, K. & Altinkurt, Y. (2011). Göreve yeni başlayan özel dersane öğretmenlerinin kurumlarındaki çalışma koşullarına ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 635-650.
- Yin, R. (1984). *Case study research: design and methods* (3th Edition). California: Sage.
- Yüksel, Y. (2019). Sertifikasız okullar ile eko-okullar ve yeşil bayraklı eko-okulların sürdürülebilirlik bilinci açısından karşılaştırılması. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (36), 50-62.
- Zerenler, M., Türker, N. & Şahin, E. (2007). Küresel teknoloji, araştırma-geliştirmeye ve yenilik ilişkisi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (17), 653-667.

EKLER

EK 1. Görüşme Formu

BİR EKO-OKUL ÖRNEĞİNDEN HAREKETLE SÜRDÜRÜLEBİLİR BİR TOPLUM İNŞA ETMEDE OKUL YÖNETİCİLERİNE DÜŞEN ROLLERE İLİŞKİN PAYDAŞ GÖRÜŞLERİ

GÖRÜŞME PROTOKOLÜ

Görüşmeyi yapan kişi		Görüşme yapılan kişi	
Görüşme yapılan kişi iletişim bilgileri			
Görüşme yapılan yere ilişkin açıklamalar			
Görüşme tarihi ve saati		Görüşme Süresi	

Katılımcıya ve Görev Yaptığı Okula İlişkin Bilgiler/ Araştırma Yapılan Okuldaki Veliler

Cinsiyet	(...) Kadın (...) Erkek	Yaş	
Mesleki kıdem		Mevcut kurumundaki görev süresi	
Mezun olunan fakülte		Okul türü	
Eğitim Düzeyi	(...) Lisans	(...) Yüksek Lisans	(...) Doktora

Giriş

Araştırmacı “Bir Eko-Okul Örneğinden Hareketle Sürdürülebilir Bir Toplum İnşa Etmede Okul Yöneticilerine Düşen Rollere İlişkin Paydaş Görüşleri” başlıklı çalışma kapsamında bu görüşmeyi yapmaktadır. Görüşmede Ankara ilinde görev yapan özel bir ortaokuldaki okul yöneticileri, öğretmenler ve velilerden sürdürülebilir liderliğe ilişkin görüşleri istenecektir.

Görüşmeden önce katılımcılara not tutmaları için kalem kâğıt verilecek, araştırmacı konuşmaları kaydetmek için gerekli hazırlıkları yapacak, katılımcının onayı alınırsa ses kayıt cihazı hazır hale getirilecek.

Karşılama

Araştırmacı randevu verilen saatte katılımcının yanına gidecek, selamlama ve teşekkür ifadelerini kullandıktan sonra kendisini kısaca tanıttak, görüşmenin amacı hakkında katılımcıyı kısaca bilgilendirecek, görüşmede hangi konular üzerinde durulacağını katılımcıya iletecek, herhangi bir nedenden dolayı ihtiyaç hissederlerse görüşmeyi durdurma ya da bitirme hakları olduğu hatırlatılacak ve görüşme için planlanan süre hakkında katılımcıyı bilgilendirecektir.

Isınma

Araştırmacı katılımcıdan sürdürülebilir liderliğe ilişkin ne düşündüğü hakkında gelen bilgi alacak.

Soru 1: Sürdürülebilir toplum sizce hangi özelliklere sahiptir?

Tamamlayıcı Soru

Sürdürülebilir liderlik sizin için ne tür çağrışımlar uyandırıyor? Sizce okullar ve bu kavramlar arasında nasıl bir ilişki var?

Tartışma

Araştırmacı tartışılacak asıl konulara giriş yapar ve sırasıyla aşağıdaki soruları katılımcıya sorar?

Soru 2 (Anahtar Soru): Sürdürülebilir bir toplum inşa etmede ekonomik kalkınma önemli bileşenlerden biridir. Okul yöneticileri genel olarak toplumun ekonomik kalkınmasında nasıl bir rol üstlenebilirler?

Tamamlayıcı Sorular

- Okul yöneticileri ekonomik kalkınmaya okul sistemi içinde nasıl bir katkı sağlayabilirler?
- Sürdürülebilir bir toplum meydana getirmede okul yöneticilerine nasıl bir rol düşmektedir?
- Siz okulunuzda neler yapıyorsunuz, sürdürülebilir bir topluma nasıl katkı sunuyorsunuz?

Soru 3 (Anahtar Soru): Sürdürülebilir kalkınmanın bir diğer boyutu çevresel sürdürülebilirliktir. Gelecek nesillere daha yaşanılabilir bir yaşam bırakmak için okul yöneticileri neler yapabilirler, çevresel sürdürülebilirlikte nasıl bir rol üstlenebilirler?

Tamamlayıcı Sorular

- Okul yöneticileri çevresel sürdürülebilirliğe okul sistemi içinde nasıl bir katkı sağlayabilirler?
- Okul yöneticileri genel olarak toplumun çevresel sürdürülebilirliğinde nasıl bir rol üstlenebilirler?

Soru 4 (Anahtar Soru): Sosyal kapsayıcılık da sürdürülebilir kalkınmanın temel bileşenlerinden biridir. Okul yöneticilerine sosyal kapsayıcılık bağlamında ne tür roller düşmektedir?

Tamamlayıcı Sorular

- Okul yöneticileri sosyal kapsayıcılığa okul sistemi içinde nasıl bir katkı sağlayabilirler?
- Okul yöneticileri genel olarak toplumda sosyal kapsayıcılığın geliştirilmesinde nasıl bir rol üstlenebilirler?

Soru 5 (Anahtar Soru): Sürdürülebilir bir toplum inşa etmede iyi yönetim oldukça önemlidir. Okul yöneticileri iyi yönetim bağlamında neler yapabilirler?

Tamamlayıcı Sorular

- Okul yöneticileri iyi yönetişime (Yönetişim kavramı, klasik yönetim yapılarınca tek taraflı olarak belirlenen ilişkiler yerine çok aktörlü ve etkileşimli ilişkileri içeren, katılımcı, birlikte yönetme, birlikte düzenleme ve kamu-özel sektör ortaklığı felsefesine dayalı bir yönetim sürecidir.) okul sistemi içinde nasıl bir katkı sağlayabilirler?
- Okul yöneticileri genel olarak toplumda iyi yönetişimin geliştirilmesinde nasıl bir rol üstlenebilirler?

Sonuçlandırma

Görüşmeye son verilmeden önce katılımcıdan eklemek istediği herhangi bir şeyin olup olmadığı sorulur.

Soru 6: Görüşmeyi sonlandırmadan önce eklemek istediğiniz herhangi bir şey var mı?

Katılımcıya teşekkür edilir ve görüşme sonlandırılır.

Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederim. Araştırmamın sonuçları hakkında sizi bilgilendirmemi isterseniz bundan mutluluk duyarım. İyi günler.

EK 2. Etik Kurul Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 22.06.2023-E.686516

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-686516
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

22.06.2023

Dağıtım Yerlerine

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Eftal SÜNGÜ'nün, Doç. Dr. Fatih ŞAHİN'in** danışmanlığında yürüttüğü *"Bir Eko-Okul Örneğinden Hareketle Sürdürülebilir Bir Toplum İnşa Etmede Okul Yöneticilerine Düşen Rollere İlişkin Paydaş Görüşleri"* adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **20.06.2023** tarih ve **12** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2023 - 809

Prof. Dr. İsmail KARAKAYA
Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:
Sayın Doç. Dr. Fatih ŞAHİN

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

ETİK KOMİSYONU KATILIM LİSTESİ

TOPLANTI TARİHİ : 20.06.2023		TOPLANTI SAYISI : 12	
ADI – SOYADI		İMZA	
Prof. Dr. İsmail KARAKAYA BAŞKAN			
Prof.Dr.C.Haluk BODUR			
Prof.Dr.Seçil ÖZKAN			
Prof.Dr.Cevriye TEMEL GENCER			
Prof.Dr.İlkay ULUTAŞ			
Prof.Dr.Aymelek GÖNENÇ			
Prof.Dr.Kemalettin DENİZ			
Prof.Dr.Makbule GEZMEN KARADAĞ			
Prof.Dr.Zehra GÖÇMEN BAYKARA			
Prof.Dr.İlyas OKUR			
Prof.Dr.Nihan KAFA			
Doç.Dr.Melek Gülşah ŞAHİN			
Doç.Dr. Gökhan DELİCEOĞLU			
Doç.Dr.Elvan İNCE AKA			

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR..